Vastine
05.11.2024

Sivistysvaliokunta
00102 EDUSKUNTA

HE 114/2024 vp – Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Sivistysvaliokunta on pyytänyt opetus- ja kulttuuriministeriöltä vastinetta hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta annetuista asiantuntijalausunnoista.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastine sivistysvaliokunnalle

Perusopetuslain soveltamisala, 1 §

Opetusalan ammattijärjestö (OAJ) esittää, että perusopetuslain 1 §:ssä lain soveltamisalasta määrätään, että tämän lain 18 a ja 20 i §:ää ei sovelleta esiopetukseen. Samoin 20 g §:n opetusryhmien muodostaminen koskee säännöstekstin mukaan vain perusopetuksen oppilaita, mikä ei ole mielestämme kannatettavaa. 20 h §:n perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen koskee jo otsikkonsakin puolesta vain perusopetuksen oppilaita, ei esiopetuksen oppilaita. Soveltamisalassa on mainittava myös nämä pykälät, mikäli valiokunta kannattaa niissä tehtyjä rajauksia esiopetusta koskien ja sen lisäksi tarkennettava säännöksissä ne kohdat, jotka koskevat esiopetusta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että lähtökohtaisesti perusopetuslakia sovelletaan myös esiopetukseen, jos ei toisin säädetä. Todettakoon myös, että säännöksen yksityiskohtaiset perustelut eivät muuta pykälässä säädettyä soveltamisalaa.

Sen sijaan *Opetus- ja kulttuuriministeriö* katsoo, että OAJ:n huomio 20 g ja 20 h §:n lisäämisestä 1 §:n soveltamisalaan on aiheellinen. Lisäys on tehty 1 §:n 2 momenttiin punaisella.

1 §

Soveltamisala

Lisäksi laissa säädetään pääsääntöisesti oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna annettavasta esiopetuksesta, maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta sekä aamu- ja iltapäivätoiminnasta. Jos tämän lain mukaista esiopetusta järjestetään varhaiskasvatuslain (540/2018) 1 §:n 2 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetussa päiväkodissa tai perhepäiväkodissa, esiopetukseen sovelletaan lisäksi, jollei tässä laissa tai sen nojalla asetuksella toisin säädetä,

mitä varhaiskasvatuslaissa tai sen nojalla asetuksella säädetään. Tämän lain 18 a, ~~ja~~ 20 g, 20 h ja 20 i §:ää ei sovelleta esiopetukseen.

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu, 4 a §

Kuntaliiton mukaan sairaalan sijaintikunnan opetuksen järjestämisvelvollisuutta ei tule laajentaa muihin kuin erikoissairaanhoidon piirissä oleviin oppilaisiin. Lisäksi *Opetushallitus* on toivonut, että konsultatiivisen sairaalaopetuksen toimeenpanoa täsmennetään ja selkiytetään esi- ja perusopetuksen osalta siten, että tarkennetaan mikä taho koordinoi konsultaatiopalvelun järjestämistä valtakunnallisesti.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että perusopetuslain 4 a §:ssä säädetään erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetuksesta sekä konsultatiivisesta sairaalaopetuspalvelusta. Pykälässä säädetään sairaalan toimintayksikön sijaintikunnan velvoitteista, joihin esitetään lisäystä konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun järjestämisen osalta. Pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa s. 73-74 todetaan, että sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan olisi varsinaisen sairaalaopetuksen lisäksi jatkossa järjestettävä konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua. Nykyisellään ns. sairaalaopetuksen järjestäminen kuvataan opetussuunnitelman perusteissa, mutta sitä ei koordinoida erikseen valtakunnallisesti. Opetus- ja kulttuuriministeriö ei esitä myöskään pykälään lisättävälle konsultatiiviselle sairaalaopetuspalvelulle säädettäväksi valtakunnallista koordinaatiota. Ministeriö katsoo, että 2021–2024 toteutettavan konsultatiivisen sairaalaopetuksen kansallinen kehittäminen -hankkeen sekä kansallisen sairaalaopetuksen kehittämisverkoston toimintaa ja niissä kehitettyjä verkostoja on edelleen mahdollista hyödyntää käytäntöjen yhtenäistämisessä sekä henkilöstön osaamisen kehittämisessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että Kuntaliiton esiin nostamaa järjestämisvelvollisuutta on tarpeen tarkentaa pykälässä kuvaamaan paremmin säännösvalmistelun tarkoitusta sekä perusteluissa s. 73 jo olevaa muotoilua ”…sekä tarvittaessa myös muiden kuin erikoissairaanhoidon potilaana jo olevien oppilaiden opetukseen”. Lisäksi pykälän 2 momentissa oleva viittaus kumottuun erikoissairaanhoitolakiin (1062/1989) on muutettava yhdenmukaiseksi 1 momentin kanssa ja korjattava viittaus koskemaan terveydenhuoltolakia (1326/2010).

Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää seuraavat korjaukset 4 a § 2 momenttiin (lisäykset punaisella ja poistettava teksti on yliviivattu).

4 a §

Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

---

Sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan on lisäksi järjestettävä konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua oppilaan omassa 6 tai 28 §:ssä tarkoitetussa koulussa tai esiopetuksen järjestämispaikassa. Palvelua on järjestettävä sellaisissa tilanteissa, joissa tarvitaan vaativaa monialaista osaamista ennaltaehkäisevien tai korjaavien toimenpiteiden suunnittelemiseksi tai ~~tekemiseksi myös muille kuin erikoissairaanhoidossa oleville oppilaille~~ toteuttamiseksi myös muiden

kuin erikoissairaanhoidon potilaana olevien oppilaiden opetukseen. Myös kunnat, joissa sijaitsee ~~erikoissairaanhoitolaissa (1062/1989)~~ terveydenhuoltolaissa (1326/2010) tarkoitettu erikoissairaanhoidon muu toimintayksikkö, voivat järjestää konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua.

Perustelut

Pykälässä oleva erikoissairaanhoitolaki (1062/1989) on kumottu ja sen vuoksi pykälään korjataan kyseisen lain tilalle terveydenhuoltolaki (1326/2010) ja sen nojalla ilmaisu ”erikoissairaanhoidon muu toimintayksikkö”. Pykälään on lisätty selventävä lause, joka on jo ollut pykälän perusteluteksissä: ”myös muiden kuin erikoissairaanhoidon potilaana olevien oppilaiden opetukseen”. Tämä ei muuta pykälän tarkoitusta, vaan on siis luonteeltaan selventävä.

Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin rooli sekä muu asiantuntijakonsultaatio

Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri / Valteri-koulu on omassa lausunnossaan esittänyt Valterin ohjaus- ja konsultaatiokäyntien muuttamista maksuttomaksi kunnille.

Vammaisfoorumi ry toteaa lausunnossaan Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin jäävän esityksessä näkymättömään rooliin ja pitää Valterin konsultatiivisen toiminnan maksullisuutta ongelmallisena. Lisäksi Vammaisfoorumi ry. esittää perusopetuslakiin säädettäväksi uuden pykälän, jossa säädetään muusta perusopetukseen osallistuvan (vammaisen) oppilaan opetuksen järjestämisessä tarvittavasta konsultatiivisesta ohjauksesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin konsultoiva rooli ei perustu samaan perusopetuslain 4 a §:ään kuin konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu, vaan perusopetuslain 39 §:ään (erityisopetuksen tukitehtävistä huolehtiminen) eivätkä toimijat ja niiden tehtävät siten ole rinnastettavissa toisiinsa.

Oppimis- ja ohjauskeskus Valteriin ei sovelleta perusopetuslain 4 a §:ää vaan perusopetuslain 39 §:ää. Tämä johtuu siitä, että Valteri on valtion oppilaitos, kun taas 4 a §:ssä säädetään erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetuksesta ja siihen liittyvästä konsultatiivisesta sairaalaopetuspalvelusta, joita järjestävät kunnalliset opetuksenjärjestäjät. Perusopetuslain 39 §:ssä säädetään erityisopetuksen tukitehtävistä, jotka opetus- ja kulttuuriministeriö on päättänyt Valterin tehtäviksi. Valteri on valtion oppilaitos, jonka rahoitus tulee Opetushallituksen toimintamomentilta. Opetushallitukselle kuuluu myös Valterin toiminnan ohjaaminen. *Opetus- ja kulttuuriministeriö* toteaa, että kunnalliset palvelut ja valtion oppilaitoksen palvelut eivät sulje toisiaan pois, vaan kaikki toimijat ovat tarpeellisia, jotta saavutettaisiin haluttu tavoite palvelujen tarjoamisesta kaikille niitä tarvitseville.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että lausujien esitys Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin ohjaus- ja konsultaatiokäyntien maksuttomuudesta ei koske käsiteltävänä olevaa hallituksen esitystä, eikä sen vuoksi aiheuta muutoksia esitykseen.

Perusopetuksen poikkeava järjestäminen, 18 §

Vammaisjärjestöt katsovat, että perusopetuksen ns. poikkeavaa järjestämistä (18 §) tulisi avata tarkemmin ja säätää selkeästi muun muassa koulupäivän ja -viikon lyhentämisestä. Pykälässä tulisi mainita terveydelliset syyt omana kohtanaan. Ennen poikkeavien järjestelyjen käyttöönottoa tulisi arvioida, onko lapselle järjestetty tarvittavat tukitoimet sekä koulunkäyntiin että oppimiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että oppilaan vapauttamisesta tilapäisesti oppiaineen oppimäärän suorittamisesta säädetään esityksen 20 h §:ssä. Ko. pykälässä säädetyt toimet perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiseksi ovat viimesijaisia, joita ennen oppilaan on saatava ryhmäkohtaisia tukimuotoja ja oppilaskohtaisia tukitoimia.

Opetushallitus katsoo, ettei 18 § ja hallituksen esityksen perustelut tuo riittävän selkeästi esiin, että pykälää sovelletaan myös esiopetukseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää esitettyjä puutteita aiheellisina ja katsoo, että seuraava korjaus olisi mahdollista tehdä (lisäys punaisella):

18 §

~~Peruso~~Opetuksen poikkeava järjestäminen

Oppilaan opetus voidaan järjestää osittain toisin kuin tässä laissa säädetään, mikäli oppiaineen oppimäärän suorittaminen olisi perusopetuksen oppilaalle aikaisemmat opinnot tai esi- ja perusopetuksen oppilaan terveydentila huomioon ottaen kohtuutonta. Oppilas voi jättää suorittamatta perusopetuksen oppiaineen oppimäärän tai vuosiluokan oppimäärän, mikäli oppilas on osoittanut, että hänellä on joltakin osin ennestään oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot.

Perustelut

Pykälän 1 momenttiin esitetään lisättäväksi esiopetus selvyyden vuoksi. Esitettävä lisäys ei muuta pykälän tarkoitettua sisältöä. Lisäyksen myötä täsmentyy, että pykälää sovelletaan myös esiopetukseen oppilaan terveydentilaa koskevan perusteen osalta.

Oppilaan oikeus oppimisen ja koulunkäynnin tukeen 20 a §

Erilaisten oppijoiden liitto ry (EO-liitto) katsoo, ettei koulunkäynnin tuen muotoja ja keinoja ei ole lakiesityksessä avattu riittävästi. EO-liiton mukaan koulunkäynnin tuen vahvistamiseksi voisi tuoda koulun jokapäiväiseen arkeen oppilaiden ja opettajien tueksi myös muita ammattilaisia, esimerkiksi koulutoimintaterapeutit ja neuropsykiatriset valmentajat. Tästä olisi EO-liiton mukaan tärkeää säätää oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa erikseen. Niin ikään *Diabetesliitto* kiinnittää huomiota siihen, että sairaudesta johtuvaa omahoidon tukea ei tunnisteta esityksessä ryhmäkohtaisena tukimuotona tai oppilaskohtaisena tukitoimena.

Autismiliitto ja *Vammaisjärjestöt* toteavat, että koulunkäynnin tuen tulisi näkyä esityksessä konkreettisemmin. *Autismiliitto* katsoo myös, että koulunkäynnin tukemisessa olisi huomioitava vammaisen oppilaan oikeus yhdenvertaisuuslain mukaisiin kohtuullisiin mukautuksiin ja yksilöllisiin järjestelyihin.

Kuurojen liitto ry katsoo, että oppimisen tuen sääntelyn vahvistamista YK:n vammaissopimuksen velvoitteiden mukaiseksi on jatkettava esteettömyys- ja saavutettavuuskysymysten osalta.

Edellä mainittuihin lausuntoihin *Opetus- ja kulttuuriministeriö* toteaa, että esityksessä on pyritty vahvistamaan niitä pedagogisen tuen keinoja, jotka kuuluvat opetustoimen ja koulun tehtäviin ja

ovat opetushenkilöstön pedagogisella asiantuntemuksella toteutettavissa. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että koulunkäynnin tuki toteutuu pitkälti osana yhteisöllistä opiskeluhuoltoa, josta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013). Tämä esitys koskee perusopetuslakia ja sen oppimisen ja koulunkäynnin tukea koskevia säännöksiä. Lainsäädännön laatimisesta annettujen ohjeiden mukaan päällekkäistä sääntelyä on vältettävä, eivätkä säännökset saa myöskään olla ristiriidassa noudatettavien yleislakien kanssa.

Edellä mainituilla perusteilla *opetus- ja kulttuuriministeriö* ei kannata Autismiliiton, Diabetesliiton ja Vammaisjärjestöjen ehdotuksia.

Esityksessä ei voida säätää asioista, joista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013) tai oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluvassa yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014), joita opetuksen järjestäjät ovat sellaisinaan velvollisia noudattamaan. Yhdenvertaisuuslain 15 §:ssä säädetään kohtuullisista mukautuksista vammaisten ihmisten yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi ja 8 §:ssä kielletään syrjintä, jota lain 8 § 2 momentin mukaan on myös näiden kohtuullisten mukautusten epääminen.

Vammaisjärjestöt ja Autismiliitto esittävät, että neurokirjon ja kehitysvammaisten lasten yksilölliset tuen tarpeet huomioidaan tuen sääntelyssä. Niin ikään *Näkövammaisten liitto* esittää, että pykälissä tuotaisiin selkeämmin esiin vammaisten oppilaiden tarpeet.

Kuurojen liitto ry muistuttaa, että tukea koskevan uudistuksen rinnalla huomioitaisiin nykyistä paremmin, että POL 12 §:n mukaista äidinkielen opetusta täsmennetään opetussuunnitelmassa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että esityksessä lähtökohtana on pedagogisen tuen toteuttamista koskeva sääntely, jonka tulisi palvella kaikkia oppilaita yhdenvertaisesti heidän tuen tarpeissaan. Eri oppilasryhmille kohdennetuista tukitoimista ei ole tarkoituksenmukaista säätää perusopetuslaissa. Tällöin oltaisiin diagnoosiperustaisessa tuen toteutuksessa, mikä olisi yhtäältä oppilaita eriyttävää ja leimaavaa, ja toisaalta tukitoimet eivät olisi opetushenkilöstön toteutettavissa. *Opetus- ja kulttuuriministeriö* toteaa, että perusopetuslain lisäksi yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 15 §:n mukaiset kohtuulliset mukautukset vammaisten ihmisten yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi velvoittavat opetuksen järjestäjiä.

Lisäksi *opetus- ja kulttuuriministeriö* toteaa, että esityksessä ei ehdoteta tehtäväksi muutoksia Kuurojen liitto ry:n viittaamaan perusopetuslain 12 §:ään.

Opetusalan ammattijärjestö (OAJ) esittää, että 20 a §:n kuhunkin momenttiin eriteltäisiin oikeudet perusopetuksen oppilaalle sekä esiopetuksen oppilaalle. OAJ katsoo lisäksi, että yleinen tukiopetus ei kuuluisi esiopetuksen oppilaalle, mutta opetuskielen tukiopetus ja erityisopettajan opetus muun opetuksen yhteydessä kuuluisivat. Lisäksi *OAJ* esittää pykälään uudeksi momentiksi seuraavaa: ”**Esiopetuksen oppilaalla, jolla on vaikeuksia opetukseen osallistumisessa, on oikeus erityisopettajan antamaan opetukseen muun opetuksen yhteydessä”** (uusi 4 momentti). **”Esiopetuksen oppilaalla, jolla ei ole riittävää opetuskielen taitoa, on oikeus opetuskielen tukiopetukseen”** (uusi 5 momentti).

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, ettei lainsäädännöllä ole tarkoituksenmukaista sulkea oppilailta oikeuksia pois, vaan päinvastoin varmistaa, että oikeudet tukimuotoihin ovat mahdollisimman kattavat. Esiopetukseen sovelletaan lähtökohtaisesti kaikkia perusopetuslain säännöksiä ja sen nojalla annetun asetuksen säännöksiä, ellei perusopetuslain 1 §:ssä toisin säädetä.

Näin ollen *Opetus- ja kulttuuriministeriö* katsoo, että OAJ:n esittämä muutos ei ole tarpeellinen.

Näkövammaisten liitto esittää 20 a §:n 1 momenttiin muutosta (vahvennettu):
Oppilaalla, jolla on vaikeuksia osallistua opetukseen tai suoriutua opinnoistaan on oikeus **heti tuen tarpeen ilmetessä** saada oppimisen ja koulunkäynnin tukena riittäviä 20 b §:n 2 momentissa tarkoitettuja ryhmäkohtaisia tukimuotoja ja 20 c §:n 2 momentissa tarkoitettuja oppilaskohtaisia tukitoimia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että 20 b §:n pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa on todettu, että: ”*opetuksen järjestäjän tulisi järjestää ryhmäkohtaisia tukimuotoja suunnitelmallisesti osana koulun perustoimintaa”.* Ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat luonteeltaan ensisijaisesti ennaltaehkäiseviä. Tämä tarkoittaa sitä, että ryhmäkohtaisten tukitoimien järjestäminen ei edellytä oppilaan tuen tarpeen ilmenemistä, vaan opetuksen järjestäjän tulisi tarjota ryhmäkohtaisia tukimuotoja suunnitelmallisesti ja ennakoidusti siten, että tukea olisi aina tarjolla osana perustoimintaa ilman hallintopäätöksiä. Jos lähtökohta olisi oppilaan tuen tarpeen ilmeneminen, jouduttaisiin käytännössä hallinnolliseen menettelyyn ja oppilaan tuen saaminen voisi viivästyä merkittävästi. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen oppilaskohtainen arviointi ja hallintomenettely johtaisi myös hallintopäätösten määrän merkittävään lisäykseen. Myöskään tavoite hallinnollisen työn vähentämisestä ei toteutuisi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ei kannata Näkövammaisten liiton ehdotusta.

Näkövammaisten liitto esittää 20 a §:n 2 momenttiin muutosta (vahvennettu):
Oppilaalla, jolla on vaikeuksia opetukseen osallistumisessa ja opinnoissaan etenemisessä, on oikeus yleiseen tukiopetukseen sekä erityisopettajan antamaan opetukseen muun opetuksen yhteydessä, **sekä tarvittaessa 31 §:n mukaisiin opetukseen osallistumisen edellyttämiin tulkitsemis- ja avustajapalveluihin, erityisiin apuvälineisiin sekä 39 §:n nojalla järjestettäviin palveluihin.**

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että esityksen mukaiset ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat osa opetusjärjestelyjä, ja niitä tulee suunnitella ja resursoida etukäteen ja tuntiperustaisesti esityksen edellyttämällä tavalla. Tämän myötä pyritään varmistamaan, että ryhmäkohtaisia tukimuotoja on tarjolla jokaisessa koulussa jokaisena lukuvuotena. Lain 31 §:n mukaiset palvelut sekä apuvälineet resursoidaan oppilaskohtaisesti, mikä edellyttää oppilaskohtaista tuen tarpeen arviointia, suunnitelmaa sekä päätöstä. Lain 31 §:n mukaisista palveluista tehtävän hallintopäätöksen avulla varmistetaan oppilaan oikeus tarvitsemiinsa yksilöllisiin palveluihin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö viittaa oikeusministeriön lausuntoon, joka on annettu esityksen lausuntokierroksella (VN/32974/2023). Oikeusministeriön käsityksen mukaan ehdotettu ratkaisu kytkeytyy myös perustuslain yhdenvertaisuussäännökseen (6 §), jonka tavoitteena on turvata tosiasiallinen yhdenvertaisuus. Muun muassa oppilaiden tosiasiallinen yhdenvertaisuus sivistyksellisiin oikeuksiin liittyen sekä lapsen etu edellyttävät, että opettajat päivittäisessä toiminnassaan huomioivat oppilaiden erilaiset tilanteet, yksilölliset erot ja osaamisen tasot. Edellä mainittujen seikkojen huomioiminen joustavasti vaihtelevissa tilanteissa voidaan katsoa olevan osa tavanomaista opetustehtävää, eli tosiasiallista hallintotoimintaa. Ehdotetussa 20 a §:ssä tarkoitettujen oikeuksien toteutuminen voidaan pitää ohjenuorana tässä toiminnassa. Oppilaiden tukemisen ennakoivasti voidaan katsoa olevan linjassa myös perustuslain 22 §:n kanssa, jonka mukaan julkisen vallan on turvattava perus- ja ihmisoikeudet. Perusoikeuksien tosiasiallinen toteutuminen edellyttää usein julkisen vallan aktiivisia toimenpiteitä esimerkiksi tosiasiallisten edellytysten luomiseksi perusoikeuksien käyttämiselle. Turvaamiskeinoihin kuuluu myös perusoikeuden käyttöä turvaavan ja täsmentävän lainsäädännön aikaansaaminen (HE 309/1993, s. 75).

Sel.ry. esittää 20 a § 4 momenttiin muutosta seuraavasti: “Oppilaalla, **joka ei ryhmäkohtaisista tukimuodoista huolimatta ole saavuttamassa yhdessä tai useammassa oppiaineessa hyväksyttyä arvosanaa**, tai jolla on ryhmäkohtaisista tukimuodoista huolimatta vaikeuksia **oppia ja** osallistua opetukseen, on oikeus oppilaskohtaisiin tukitoimiin.”

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että pykälän sanamuotoa ei ole syytä muuttaa Sel.ry:n ehdottamalla tavalla, koska ehdotettu sanamuoto kaventaisi liikaa pykälän soveltamisalaa.

Näkövammaisten liitto esittää 20 a §:n 4 momenttiin seuraavaa muutosta (vahvennettu):
”Oppilaalla, jonka opinnot eivät ryhmäkohtaisista tukimuodoista huolimatta etene, tai jolla on ryhmäkohtaisista tukimuodoista huolimatta vaikeuksia osallistua opetukseen, on oikeus oppilaskohtaisiin tukitoimiin. **Oikeus oppilaskohtaisiin tukitoimiin on myös oppilaalla, joka tarvitsee opetukseen osallistumiseksi 31 §:n mukaisia tulkitsemis- tai avustajapalveluita tai apuvälineitä tai 39 §:n nojalla järjestettäviä palveluita. Oppilaalla on oikeus saada oppilaskohtaisia tukitoimia ilman niitä edeltäviä ryhmäkohtaisia tukitoimia, jos ryhmäkohtaisten tukitoimien riittämättömyys voidaan todeta vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi jo aiempien tietojen perusteella.”**

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että hallituksen esityksen 20 a §: n 4 momentin muotoilu ”vaikeuksia osallistua opetukseen” kattaa Näkövammaisten liiton ehdotuksessa kuvatut oppilaat ja sisältää myös 31 §:n 1 momentin mukaisesti opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut, joita ilman oppilaan näin ollen olisi vaikeuksia osallistua opetukseen. Oppilaskohtaisista tukitoimista säädetään tarkemmin 20 c §:ssä. Siinä tukimuoto määritellään tarkemmin: 31 §:n 1 momentin nojalla oppilaalle annettavat oppilaskohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että on mahdollista, että oppilas, joka tarvitsee erittäin vahvaa tukea, voi saada sitä suoraan 20 f §:n mukaisen tukea koskevan päätöksen nojalla. Laissa tätä ei ole kielletty, vaan 20 c § 1 momentissa säädetään, että *oppilaalla on oikeus saada oppilaskohtaisia tukitoimia viipymättä, jos… ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä.* Toisin sanoen ei ole tarkoituksenmukaista ns. kokeilla oppilaalle ryhmäkohtaisia tukimuotoja ennen oppilaskohtaisista tukitoimista päättämistä, jos ko. tukimuodot olisivat itsestään selvästi oppilaalle riittämättömiä. Esityksellä kuitenkin turvataan se, että esimerkiksi oppilaan oppimäärää ei rajata eli yksilöllistetä ilman, että oppilasta ensin tuettaisiin perusopetuksen oppimäärän suorittamisessa. 20 d §:n mukainen oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi tulisi tehdä kaikkien oppilaskohtaisten tukitoimien, myös tulkitsemis- ja avustajapalvelujen tai apuvälineiden, tarpeen arvioimiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että lisäksi 20 i § 1 momentissa säädetään erikseen perusopetuksen järjestämisestä oppilaalle oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi seuraavasti: *Jos… oppilaan tuen tarve jatkuu perusopetuksessa oppilaskohtaisten tukitoimien ja perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisen tarpeena… oppilaan opetus voidaan järjestää tämän luvun mukaisten tukitoimien avulla.* Myös tämä säännös mahdollistaa lähtökohtaisesti myös oppilaskohtaisten tukitoimien tarjoamisen oppilaalle heti perusopetuksen alkaessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei 20 a §:ään ole tarpeen tehdä muutoksia Näkövammaisten liiton vaatimalla tavalla.

Ryhmäkohtaiset tukimuodot, 20 b §

OAJ katsoo, että säännös on ristiriitainen, koska se selkeästi koskee sekä esi- että perusopetusta, mutta silti opetuksen järjestäjän on säännöksen mukaan järjestettävä kyseessä olevia tukimuotoja vain osana koulun perustoimintaa. OAJ katsoo, että momenttiin olisi tehtävä lisäys ”muusta esiopetuspaikasta”. Suurin osa esiopetuksesta järjestetään päiväkotien yhteydessä. Siksi säännöstä olisi OAJ:n näkemyksen mukaan muutettava niin, että joko poistetaan kokonaan koulun -sana tai lisätään maininta myös muun esiopetuspaikan perustoiminnasta. Myös *Oulun kaupunki* katsoo, että pykälä vaatii selkeyttämistä esiopetuksen osalta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, ettei ryhmäkohtaisia tukimuotoja ole tarkoituksenmukaista sulkea pois esiopetuksesta. Näin ollen tukimuotoja rajaava käsite ”koulun” voitaisiin poistaa pykälän 1 momentista). Tämän myötä tukimuodot määrittyisivät osaksi sekä esi- että perusopetuksen toimintaa kummallekin koulutusmuodolle ominaisella tavalla.

Seuraavassa *opetus- ja kulttuuriministeriön* ehdotus 20 b §:n 1 momenttiin (poistettava teksti yliviivattu punaisella).

20 b §

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot

Opetuksen järjestäjän on varmistettava oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt esi- ja perusopetuksessa sekä järjestettävä ryhmäkohtaisia tukimuotoja osana ~~koulun~~ perustoimintaa. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja on annettava suunnitelmallisesti oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisessa tulee tehdä opettajien välistä yhteistyötä.

Perustelut

Pykälän 1 momenttia esitetään muutettavaksi siten, että sana ”koulun” poistettaisiin. Muutos olisi luonteeltaan tekninen eikä se muuttaisi pykälän tarkoitettua sisältöä.

SAMS (Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf) esittää seuraavaa lisäystä 20 b §:n 1 momenttiin (lisäys vahvennettuna): ”Koulutuksen järjestäjän tulee varmistaa oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja järjestää ennakoivia tukitoimia osana koulun perustoimintaa. Ehkäisevät tukitoimet toteutetaan pääsääntöisesti ryhmämuotoisesti ja ne on annettava suunnitelmallisesti. Ehkäisevien tukitoimien toteuttaminen edellyttää opettajien yhteistyötä ja konsultaatiota. **Tukitoimien suunnitteluun ja toteuttamiseen osallistuu tarvittaessa opettajien lisäksi opiskeluhuollon ammattihenkilöitä tai muita asiantuntijoita, kuten 4 a §:ssä tarkoitettu sairaalakoulu tai 39 §:ssä tarkoitettu Valterin oppimisen ja osaamisen keskus.**”

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että ryhmäkohtaisten tukimuotojen suunnittelu on ensisijaisesti koulun tehtävä osana opetusjärjestelyitä, ja perustuu koulun toimintakulttuuriin edellyttäen hyvää oppilaantuntemusta. Ehdotettu tehtävien lisäys sairaalakoululle ja Valterille edellyttäisi myös lisää henkilökuntaa ja tämän uudistuksen toimeenpanoon varattua rahoitusta enemmän taloudellista resursointia. Muiden asiantuntijoiden, kuten 4 a §: ssä tarkoitetun sairaalaopetuksen tai 39 §: ssä tarkoitetuista kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä huolehtivan Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin,

osallistaminen 20 b §:ssä kuvattujen ryhmäkohtaisten tukimuotojen suunnitteluun ja toteutukseen ei ole käytännössä mahdollista tasavertaisesti sellaisessa laajuudessa, että siitä voitaisiin kaikkia opetuksen järjestäjiä velvoittavasti säätää laissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että ehdotettua muutosta pykälään ei ole mahdollista toteuttaa edellä mainituilla perusteilla.

Näkövammaisten liitto esittää, että 20 b §:n 2 momentti tulee palauttaa esityksen luonnosvaiheessa olleeseen muotoon, jossa opettajien yhteistyön lisäksi *edellytettiin myös konsultaatiota*. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisessa tulee tehdä opettajien välistä **yhteistyötä ja tarvittaessa käyttää konsultaatiota.**

Helsingin kaupunki toteaa, että ryhmäkohtaisten tukimuotojen järjestäminen edellyttää opettajien välistä yhteistyötä ja erityisopettajan konsultaatiota sekä esittää omana parannusehdotuksenaan, että opettajien konsultaatioon käyttämää työaikaa tarkennetaan ja täsmennetään valtakunnallisesti opetusvelvollisuuteen sidotussa työehtosopimuksessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että konsultaatio -käsite otettiin 20 b §:n 2 momentista pois lausuntopalautteen perusteella. Konsultaatio -käsitettä ei ymmärretty ja se koettiin epäselväksi. Yhteistyötä ja tarvittaessa hyödynnettävää konsultaatiota on avattu tarkemmin yksityiskohtaisissa perusteluissa siten, että ”ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttaminen edellyttäisi opettajien välistä yhteistyötä ja tarvittaessa konsultaatiota esimerkiksi erityisopettajan erityispedagogista asiantuntemusta hyödyntäen”. Käytännössä opettajien väliseen yhteistyöhön voi siis sisältyä oman koulun sisäistä erityispedagogista asiantuntemusta hyödyntävää konsultaatiota, joka opetushenkilöstön olisi helpompi ymmärtää opettajien välisenä yhteistyönä tai ohjauksena ja neuvontana.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ei kannata 20 b §: n 2 momentin palauttamista lausuntovaiheen muotoiluun.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa Helsingin kaupungin parannusehdotuksen kuuluvan esitystä koskevan perusopetuslain soveltamisalan ulkopuolelle. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö kiinnittää huomiota edellä mainittuun lausuntokierroksen perusteella tehtyyn täsmennykseen sen osalta, että hallituksen esityksen 20 b § edellyttää opettajien välistä yhteistyötä, mutta ei erityisopettajan konsultaatiota. Näin ollen pykälä ei tuo sellaisia lisävelvoitteita, jotka edellyttäisivät esitettyjä tarkennuksia, eikä opetus- ja kulttuuriministeriö kannata Helsingin kaupungin ehdotusta.

Sel.ry. ehdottaa pykälän 2 momentin muotoiluksi seuraavaa:
“Ryhmäkohtaisia tukimuotoja ovat opettajan antama yleinen tukiopetus, opetuskielen tukiopetus, erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä **sekä opettajien yhteistyönä toteuttama eriyttävä opetus tarkoituksenmukaisissa joustavissa ryhmissä.**”

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että eriyttävää opetusta sekä opetusryhmien muodostamista koskeva sääntely sisältyy 20 b §:n 1 momentin velvoitteeseen varmistaa oppimisen edellytyksiä tukevat oppimisjärjestelyt. Näitä on avattu ko. pykälän perusteluissa.

Näkövammaisten liitto esittää seuraavaa muutosta 20 b §:n 3 momenttiin: ”**Oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä ovat oppimismateriaalien saavutettavuuden ja oppimisympäristön**

esteettömyyden huomioiminen. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja ovat opettajan antama yleinen tukiopetus ja opetuskielen tukiopetus, erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä **sekä ryhmäkohtaiset koulunkäyntiavustajat.**

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että Näkövammaisten liiton esiin nostamat näkökulmat oppimismateriaalien saavutettavuudesta ja oppimisympäristön esteettömyydestä ovat sinänsä erittäin kannatettavia. Ne tulee jo nyt nähdä osana oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyitä, ja kaikkeen opetukseen sisältyviä pedagogisia ratkaisuja. Opetuksen järjestäjä päättää fyysisestä oppimisympäristöstä ja oppimateriaalien valinnasta. Lisäksi yhdenvertaisuuslain 15 §:ssä (1325/2014), jota opetuksen järjestäjät ovat sellaisenaan velvollisia noudattamaan, säädetään kohtuullisista mukautuksista vammaisten ihmisten yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi. Lain 8 §:ssä kielletään syrjintä, jota lain 8 § 2 momentin mukaan on myös näiden kohtuullisten mukautusten epääminen.

Esityksen 37 §:ssä on säädetty henkilöstöstä seuraavaa: ”*Opetuksen järjestäjällä tulee olla opetuksen järjestämismuoto huomioon ottaen riittävä määrä opettajan virkoja tai työsopimussuhteisia opettajia sekä koulunkäyntiavustajia. Lisäksi opetuksen järjestäjällä voi olla tuntiopettajia ja muuta henkilöstöä.*

Näin ollen *opetus- ja kulttuuriministeriö* katsoo, että Näkövammaisten liiton lisäyksiä ei ole tarpeen lisätä 20 b §:n 3 momenttiin.

Sel.ry. katsoo, että yleinen tukiopetus ja sen tarjoaminen olisi täsmennettävä. Niin ikään *OAJ* esittää 20 b §:ään *uutta momenttia*, jolla selkiytetään tukiopetuksen käsitettä, ja joka kuuluisi seuraavasti: ”Tukiopetuksella tarkoitetaan opetusta, jota järjestetään joko oppilaan oppituntien ulkopuolella ylimääräisinä oppitunteina tai oppituntien sisällä. Oppituntien sisällä tukiopetus toteutetaan joko jakotunteina pienemmälle ryhmälle tai kahden opettajan antamana opetuksena.”

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että yleistä ja opetuskielen tukiopetusta koskevat periaatteet on määritelty ko. pykälän perusteluissa s. 78–79: ”Yleistä tukiopetusta voitaisiin antaa joko oppilaan työjärjestyksen mukaisten, sellaisten oppituntien aikana, joihin tuen tarve liittyy, tai oppituntien ulkopuolella. Sitä voitaisiin antaa samanaikaisopetuksena oppilaan tavallisessa opetusryhmässä tai pienemmässä ryhmässä esimerkiksi jakotunteja hyödyntäen.” Periaatteiden esittäminen pykälän perusteluissa on riittävä. Lisäksi, 20 b § 4 momentin mukaan Opetushallituksen on määrättävä ryhmäkohtaisista tukimuodoista tarkemmin opetussuunnitelman perusteissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ei kannata uuden momentin lisäystä 20 b §:ään edellä mainituilla perusteilla.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen sisältö

Sivista ry painottaa, että ryhmäkohtaisten tukitoimien ulkopuolelle ei olisi syytä rajata mitään helposti annettavaa tuen muotoa. Esimerkiksi erityisopetusta pitää olla mahdollista antaa myös pienryhmässä ilman tarvetta oppilaskohtaisten tukitoimien hallintopäätökselle.

Vastauksena Sivista ry:lle *Opetus- ja kulttuuriministeriö* toteaa, että esityksen 20 b §:n mukaan erityisopettajan opetus muun opetuksen yhteydessä on yksi ryhmäkohtaisista tukimuodoista, ja sitä voidaan antaa tarvittaessa myös pienemmälle ryhmälle oppilaita. Esityksen 20 b §:n perusteluissa s. 78 todetaan, että ”Ryhmän kokoa ei määriteltäisi, vaan se perustuisi kulloiseenkin tarpeeseen ja joustavuuteen. Ryhmälle kohdistettuna tukitoimet mahdollistaisivat pienemmän oppilasryhmän tai

koko opetusryhmän tarpeiden huomioimisen yksittäisen oppilaan lisäksi, jolloin resurssit tulisivat käyttöön tehokkaammin.”

Opetushallitus nostaa esiin, että hallituksen esityksen perustelutekstissä perusopetuksen ryhmässä toteutettavia tukimuotoja olisivat yleinen tukiopetus, opetuskielen tukiopetus ja *lyhytaikainen* erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä. ” Opetushallitus toteaa, että termi lyhytaikainen ei ole yhdenmukainen muun esityksen kanssa ja voi aiheuttaa merkittäviä tulkintaeroja eri opetuksen järjestäjien ja koulujen kesken. Opetushallitus esittää, että termi lyhytaikainen poistetaan tässä yhteydessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että käsite on ilmaistu vain kerran esityksen yleisperusteluissa, ei pykälissä tai pykäläkohtaisissa perusteluissa, minkä vuoksi ministeriö katsoo, että sillä ei ole vaikutusta varsinaisiin esityksen pykäliin.

Diabetesliitto katsoo, että ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin tulisi sisällyttää myös ryhmäkohtaiset avustajapalvelut.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että 20 b §:n 1 momentissa säädetään erikseen opetuksen järjestäjän velvoitteesta varmistaa oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt osaksi perustoimintaa. Ko. pykälän perusteluissa todetaan, että niillä tarkoitettaisiin esimerkiksi opetusryhmien muodostamista siten, että opetuksen tavoitteet voidaan saavuttaa ja opettajan on mahdollista huomioida opetusryhmän tarpeet riittävän hyvin sekä luokka- tai ryhmäkohtaisten koulunkäyntiavustajien tai koulunkäynninohjaajien hyödyntämistä oppilaiden koulunkäynnin ja opetukseen osallistumisen tukena.

OAJ katsoo, että perusteluissa linjataan, että myös 20 b §:n ryhmäkohtaisia tukimuotoja sovelletaan vain erityisopettajan antaman opetuksen osalta esiopetukseen, vaikka kielellinen tukiopetus olisi myös erittäin vaikuttavaa ja tarpeellista esiopetuksenkin oppilaille.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että tällaista linjausta ei ole tehty. Perusteluissa on todettu, että erityisopettajan antama opetus on ryhmäkohtaisista tukimuodoista ensisijainen ja säännös ei sulje muita tukimuotoja pois esiopetuksesta. *Opetus- ja kulttuuriministeriö* katsoo, että esiopetuksessa voidaan tukea esimerkiksi oppilaiden opetuskielen hallintaa osana esiopetuksen toimintaa sille luonteenomaisella tavalla. Perusopetuksen osalta tuntiperusteisesti velvoitettava resursointi ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ei kuitenkaan sovellu esiopetuksen toimintaan, jota ei toteuteta käytännössä tuntijakoon perustuen oppituntikohtaisesti.

Oppilaskohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen, 20 c §

Näkövammaisten liitto esittää 20 c §:n 1 momenttiin seuraavaa muutosta: Oppilaalla on oikeus saada oppilaskohtaisia tukitoimia viipymättä, jos 20 b §:n 2 momentissa tarkoitetut ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat **tai niiden voidaan jo etukäteen arvioida olevan** riittämättömiä. Oppilaskohtaisia tukitoimia annetaan yksilöllisiin tarpeisiin perustuen ja säännöllisesti. Oppilaskohtaisten tukitoimien toteuttamisessa edellytetään opettajien välistä yhteistyötä **sekä oppilaan tarpeiden edellyttämää konsultaatiota ja monialaista yhteistyötä.**

Kuurojen liitto ry ehdottaa, että pykälän perusteluja tulisi täsmentää toteamalla, että kuulovammaisille oppilaille tulee tarvittaessa antaa opetusta myös viittomakielellä, mikä on ensisijainen tapa järjestää opetus, kun taas tulkitsemispalvelu on toissijainen järjestely.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että pykälän 4 momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa on sanottu seuraavaa: ”Silloin, kun oppilaan opettajat katsoisivat, että ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä tukemaan oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä, käynnistyisi oppilaan kohdalla oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi. Myös huoltajat voisivat tuoda esiin havaintonsa ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävyydestä. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittämättömyys voidaan todeta poikkeuksellisesti aikaisempien tietojen perusteella jo perusopetuksen alkaessa sellaisella oppilaalla, joka tarvitsee opetukseen osallistumiseksi tulkitsemispalvelua tai apuvälineitä.”

Pykälän 1 momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa on seuraavaa: ”Lisäksi säädettäisiin, että oppilaskohtaisten tukitoimien toteuttaminen edellyttäisi opettajien välistä yhteistyötä sekä tarvittaessa konsultaatiota. Moniammatillinen yhteistyö esimerkiksi opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten kanssa voisi tukea oppilaskohtaisten tukitoimien suunnittelemista, mutta ei olisi edellytys niiden toteuttamiselle. Oppilasta opettavien opettajien olisi tehtävä moniammatillista tai monialaista yhteistyötä kuitenkin erityisesti silloin, kun oppilaskohtaiset oppimisen ja koulunkäynnin tukitoimet eivät riittäisi tukemaan oppilasta ja hänen kokonaistilannettaan riittävästi tai haastava tilanne olisi riski oppilaan fyysiselle tai psyykkiselle terveydelle tai sosiaaliselle hyvinvoinnille. Oppilaskohtaiset tukitoimet opetushenkilöstön toteuttamina kohdentuisivat aina oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseen eivätkä korvaisi sosiaali- ja terveyspalveluja. Oppimisen ja koulunkäynnin tukitoimien tarkoituksena olisi mahdollistaa jokaiselle perusopetuksen oppilaalle perusopetuksen oppimäärän ja esija perusopetuksen oppilaalle opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttaminen ja opetukseen osallistuminen. Perusopetus kaiken kaikkiaan, sekä siihen sisältyvät oppilaskohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen eivät vastaisi sellaisia palveluja tai niiden tarpeen arvioimista, joista järjestämisvastuussa on opetuksen järjestäjän sijasta jokin muu taho, kuten hyvinvointialue. Oppilaskohtaisten tukitoimien suunnittelussa olisi tilanteen vaatiessa mahdollista hyödyntää myös muuta kuin oman koulun tai esiopetuksen järjestämispaikan erityisopettajan konsultaatiota, kuten niiden opetuksen järjestäjien konsultaatiota, joiden osalta opetus- ja kulttuuriministeriö on 39 §:n mukaisesti päättänyt velvollisuudesta huolehtia opetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukipalveluista (esim. Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri) sekä esityksen 4 a §:n 2 momentin mukaista sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelua.”

Opetus ja kulttuuriministeriö katsoo, että edellä esitettyihin muutoksiin ei ole aihetta ja viittaa pykälän yksityiskohtaisiin perusteluihin.

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi, 20 d §

SAMS (Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf) sekä *Vammaisfoorumi* ja *Näkövammaisten liitto* esittävät pykälän 3 momenttiin seuraavia muutoksia: ”Pyynnöstä” - tunnusmerkistö tulisi poistaa laista. Arvioinnin tulee aina olla monialaisen yhteistyön tulos silloin, kun siihen on tarvetta, eikä vain silloin, kun opettaja käynnistää tällaisen yhteistyön. Lisäksi *Näkövammaisten liitto* katso, että termi ei tue monialaisen yhteistyön eikä konsultaation merkitystä, vaan pikemmin väheksyy sitä. SAMS esittää 20 d §:n 3 momentiksi seuraavaa: ”Oppilaan tukitoimien tarpeen arvioi oppilaan opettaja. Tukitoimien tarpeen arviointiin osallistuu tarvittaessa opettajien lisäksi opiskeluhuollon ammattihenkilöitä tai muita asiantuntijoita, **kuten 4 a §:ssä tarkoitettu sairaalakoulu tai 39 §:ssä tarkoitettu Valterin oppimisen ja osaamisen keskus.”**

Opetus- ja kulttuuriministeriö: 20 d §:n 3 momentti: *Oppilaalle annettavan tuen tarpeen arvioinnin tekevät oppilaan opettajat. Tarvittaessa ja pyydettäessä tuen tarpeen arviointiin osallistuvat opettajien lisäksi opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaiset tai muut asiantuntijat.* ”Pyydettäessä” käsite viittaa siihen, että aina ja joka tapauksessa oppilaan tuen tarpeen arviointi ei edellytä muiden ammattihenkilöiden mukana oloa tuen tarpeen arvioinnissa. Toki on tilanteita, jolloin on erittäin tarkoituksenmukaista pyytää muita ammattilaisia mukaan arvioimaan oppilaan tuen tarvetta. Pykälän 3 momentin sanamuoto ei sulje pois kumpaakaan vaihtoehtoa, joten ministeriö katsoo, että pykälämuutokseen ei ole aihetta. Jos oppilaan tukitoimien tarpeen arviointiin osallistuisi aina muita ammattihenkilöitä, lisäisi tämä oleellisesti hallinnollista taakkaa ja hidastaisi oppilaan tuen tarpeen arviointiprosessia. Tämä ei olisi enää oppilaan tai lapsen edun mukaista toimintaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että momentin sanamuotoa ei ole syytä muuttaa.

Näkövammaisten liitto esittää 20 d §:ään uutta momenttia ja momentti -muutosta seuraavasti:
Uusi 6 momentti: **Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi kirjataan Opetushallituksen laatimaan Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi ja tuen toteutussuunnitelma -asiakirjaan.**
Momentiksi 7 siirtyvä entinen 6 momentti: Opetushallitus määrää opetussuunnitelman perusteissa tarkemmin tuen tarpeen arvioinnista **ja sen dokumentoinnissa käytettävästä asiakirjasta.**

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa ensinnäkin, että asiakirja -käsitettä ei yleensä enää käytetä lainsäädännössä. Asiakirja-käsitteen sijaan puhutaan yleensä tallennettavista tiedoista. Ministeriö katsoo, että ehdotettu lisäys momenttiin: ”dokumentoinnissa käytettävästä asiakirjasta” ei toisi lisäarvoa momentin sanamuotoon eikä sen sisältöön.

Tuen asiakirjakokonaisuus

Hallintopäätökset

Kuntaliitto ja *Sivista ry* katsovat, että ehdotuksen perusteella vaikuttaa siltä, että hallintopäätöstä vaativien oppilaiden määrä kasvaa nykyisestä, sillä esityksessä on arvioitu, että oppilaskohtaisia tukitoimia saaviin kuuluisivat nykyiset erityistä tukea saavat oppilaat, jotka opiskelevat ainakin osittain yleisopetuksen ryhmässä sekä osa-aikaista erityisopetusta saavat tehostetun tuen oppilaat.

Näkövammaisten liitto ry nostaa esiin, että perusopetuslakiin tarvitaan tarkempaa sääntelyä erityisesti oppimisen tukea koskevien hallintopäätösten vireille tulosta, valmistelusta, tekemisestä ja toimeenpanosta, koska hallintopäätökset eivät nykytilanteessa täytä lain vaatimuksia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että hallintolain mukaisesta päätöksenteosta säädetään hallintolaissa. Lainsäädännön laatimisesta annettujen ohjeiden mukaan päällekkäistä sääntelyä on vältettävä ja sitä, että säännökset eivät saa myöskään olla ristiriidassa noudatettavien yleislakien kanssa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö yhtyy *oikeusministeriön* esityksen lausuntokierroksella antamaan lausuntoon:
”Ehdotetussa 20 a §:ssä säädetään oppilaan oikeudesta oppimisen ja koulunkäynnin tukeen. Säännöksessä tarkoitetuissa asioissa ei laadittaisi hallintopäätöksiä. Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman

lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Oikeusministeriö toteaa, että sekä pykälästä että säännöskohtaisista perusteluista käy ilmi, että pykälässä säädetään oppilaan oikeuksista. Oikeusministeriö kuitenkin yhtyy säätämisjärjestysperusteluissa esitettyyn näkemykseen siitä, että ennakoivista tukitoimista ei tarvitsisi tehdä hallintopäätöstä, koska ne olisivat osa koulun perustoimintaa ja pedagogisia opetusjärjestelyjä. Opetuksen antamista voidaan pitää tosiasiallisena hallintotoimina (katso esim. hallintolain esityöt, HE 72/2002 vp). Mikäli kyseiset ennakoivat tukitoimet eivät olisi riittäviä, olisi oppilaalla joka tapauksessa oikeus saada viipymättä oppilaskohtaisia tukitoimia 20 c §:n mukaisesti ja koulutuksen järjestäjän tulisi 20 e §:n mukaan tehdä näistä oppilaskohtaisista tukitoimista kirjallinen valituskelpoinen päätös. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan PeVL 32/2012 vp, s. 2, todennut, että ”Valiokunta pitää yleisemminkin perusteltuna omaksuttua sääntelytapaa, joka perustuu siihen, että erot muutoksenhakujärjestelmässä ovat seurausta oikeussuojan tarpeesta eri asiaryhmissä.” Edelleen voidaan todeta, että myös tosiasialliseen hallintotoimintaan sovelletaan hyvän hallinnon perusteita (katso HE 72/2022 vp, hallintolain soveltamisalaa koskevan 2 §:n säännöskohtaiset perustelut).”

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa myös, että uudistuksen keskeinen tavoite on ensisijaisten matalan kynnyksen ryhmäkohtaisten tukitoimien tarjoamisen myötä vähentää oppilaskohtaisten tukitoimien tarvetta, jolloin oppilaskohtaisten tuen päätösten määrä pidemmällä aikavälillä vähenee. Joka tapauksessa tuen toteuttamiseksi edellytettävien asiakirjojen määrä vähenee, sillä erillisistä arviota koskevista asiakirjoista luovutaan. Nykytilanteessa tehostettua tukea saaville oppilaille tehdään sekä erillinen pedagoginen arvio, että oppimissuunnitelma. Lisäksi uudistettavan lainsäädännön myötä tukea koskevan suunnitelman ja hallintopäätöksen välistä eroa selkiytetään siten, ettei päällekkäistä hallinnollista työtä em. asiakirjojen valmistelu edellytä.

Kuntaliitto toteaa, että samalle oppilaalle voi syntyä tarve useammalle 4 a luvussa tarkoitetulle päätökselle (20 c §, 20 h §, 20 i §).

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että 20 f §:ssä ja sen perusteluissa tarkoitetaan yhtä hallintopäätöstä, joka soveltuu eri tilanteisiin. Ehdotuksessa ei edellytettäisi sitä, että päätös pitäisi tehdä jokaisesta tukitoimesta erikseen, vaan päätöksessä voidaan ottaa huomioon oppilaan tilanne kokonaisvaltaisesti.

Lisäksi *opetus- ja kulttuuriministeriö* toteaa, että esityksen yhtenä tavoitteena on ollut hallitusohjelman vaatimuksen mukainen hallinnollisen taakan vähentäminen, mikä on saanut myös lausuntopalautteen mukaan laajaa kannatusta. Vähentämällä opettajan hallinnollista taakkaa edistetään opettajan työn kohdentamista varsinaiseen opetustyöhön ja oppilaiden kohtaamiseen.

Toisin kuin Kuntaliitto *Opetus- ja kulttuuriministeriö* ei pidä usean päätöksen tekemistä oppilaan tilanteessa tarkoituksenmukaisena.

Huoltajien kuuleminen

Kuntaliitto nostaa esiin huoltajien kuulemisen määrittelyn tarpeen erikseen eri pykälissä. Niin ikään *Vammaisfoorumi ry* katsoo, että tukea koskevan päätöksen valmisteluun tulisi lisätä huoltajien kuuleminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että ennen päätöstä tehdessään opetuksen järjestäjän olisi noudatettava hallintolain 34 §:ää. Pykälän mukaan lapsen huoltajaa tai laillista edustajaa on kuultava. Lainsäädännön laatimisesta annettujen ohjeiden mukaan päällekkäistä sääntelyä on vältettävä ja

sitä, että säännökset eivät saa myöskään olla ristiriidassa noudatettavien yleislakien kanssa. Vaikka jokaisessa pykälässä ei ole erikseen säädetty huoltajien kuulemisesta, ei se tarkoita sitä, että huoltajia ei olisi kuultava, koska siitä on säädetty erityislainsäädännön lisäksi myös yleislainsäädännössä.

20 d §:n 4 momentti: *Oppilaan omat mielipiteet on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Oppilaan huoltajille tai muulle lailliselle edustajalle on annettava mahdollisuus osallistua oppilaan tuen tarpeen arviointiin.*

20 e §:n 1 momentti: *Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuen on laadittava tuen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelman laativat oppilaan opettajat. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä oppilaan ja huoltajan tai tarvittaessa oppilaan muun laillisen edustajan kanssa.*

Edellä mainituilla perusteluilla Kuntaliiton huomio huoltajien kuulemisen tarpeesta eri pykälissä on opetus- ja kulttuuriministeriön mielestä aiheeton.

Päätös - suunnitelma

Kuntaliitto nostaa esiin, että tukea koskeva päätös tulisi tehdä ennen suunnitelmaa, toisin kuin esityksessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että Kuntaliiton esityksen mukaan toteutettuna asiakirjakokonaisuus säilyisi nykytilannetta vastaavana, eikä vähentäisi hallinnollisen työn määrää. Hallitusohjelman tavoitteen mukaisen hallinnollisen taakan vähentämiseksi asiakirjakokonaisuudessa säädetään yhdestä pedagogisesta asiakirjasta, joka on tuen tarpeen arviointiin perustuva tuen toteuttamissuunnitelma. Päätös tehdään tukitoimista, jotka on oppilaalle suunniteltu hänen tuen tarpeensa perusteella. Lisäksi voidaan todeta, että nimenomaan lähes yksimielisen lausuntopalautteen perusteella on päädytty esitettyyn malliin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ei kannata sitä, että päätös olisi tehtävä ennen suunnitelmaa. Käytännössä tuen tarpeen arviointi ja tuen toteuttamista koskeva suunnitelma laaditaan yhtenä prosessina.

Toive kirjaamisen lisäämisestä

SAMS (Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf), OPH, Vammaisjärjestöt ja Helsingin kaupunki ovat huolissaan oppilaan oikeusturvasta, sillä ennaltaehkäisevät ryhmätukimuodot järjestetään ilman kirjallisia arvioita, suunnitelmia tai päätöksiä. Ilman tällaisia asiakirjoja oppilaiden tai huoltajien olisi mahdotonta vaatia suunnitelman noudattamista, tehdä valituksia valvontaviranomaiselle tai valittaa päätöksistä tuomioistuimeen.

Vastauksena lausunnonantajien huoleen oppilaan oikeusturvasta *Opetus- ja kulttuuriministeriö* viittaa ja yhtyy *oikeusministeriön* lausuntoon koskien hallintopäätöksen tekemiseen ryhmäkohtaisista tukimuodoista. Oikeusministeriö mukaan ”ennakoivista tukitoimista ei tarvitsisi tehdä hallintopäätöstä, koska ne olisivat osa koulun perustoimintaa ja pedagogisia opetusjärjestelyjä. Opetuksen antamista voidaan pitää tosiasiallisena hallintotoimina (katso esim. hallintolain esityöt, HE 72/2002 vp). Mikäli kyseiset ennakoivat tukitoimet eivät olisi riittäviä, olisi oppilaalla joka tapauksessa oikeus saada viipymättä oppilaskohtaisia tukitoimia 20 c §:n mukaisesti ja koulutuksen järjestäjän tulisi 20 e §:n mukaan tehdä näistä oppilaskohtaisista tukitoimista kirjallinen valituskelpoinen päätös. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan PeVL 32/2012 vp, s. 2, todennut, että ”Valiokunta pitää

yleisemminkin perusteltuna omaksuttua sääntelytapaa, joka perustuu siihen, että erot muutoksenhakujärjestelmässä ovat seurausta oikeussuojan tarpeesta eri asiaryhmissä.” Edelleen voidaan todeta, että myös tosiasialliseen hallintotoimintaan sovelletaan hyvän hallinnon perusteita (katso HE 72/2022 vp, hallintolain soveltamisalaa koskevan 2 §:n säännöskohtaiset perustelut).”

Opetus- ja kulttuuriministeriö viittaa hallitusohjelman tavoitteeseen hallinnollisen työn vähentämisestä ja lausuntopalautteeseen, jossa hallinnollisen taakan vähentäminen on saanut laajaa kannatusta mm. opettajilta. Lapsen edun mukaista on, että oppilas saisi tarvitsemansa tuen oppimiseen mahdollisimman nopeasti eikä niin, että se aika, jonka oppilas tarvitsisi tuen saamiseen, menee moninkertaiseen kirjaamiseen ja hallintopäätöksen odotteluun.

Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma, 20 e §

*Vammaisfoorum*i ehdottaa, että 20 e §:n 1 momentin toiseen lauseeseen seuraavaa muutosta: ”Suunnitelma on laadittava yhteistyössä oppilaan ja huoltajan tai tarvittaessa oppilaan muun laillisen edustajan kanssa **sekä muiden asiantuntijoiden kanssa.**”

Näkövammaisten liitto ehdottaa pykälän 1 momentin muotoiluksi seuraavaa: **”Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointiin ja oppilaskohtaisista tukitoimista annettuun päätökseen perustuen on laadittava tuen toteuttamista koskeva suunnitelma, joka kirjataan Opetushallituksen laatimaan Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi ja tuen toteutussuunnitelma -asiakirjaan. Suunnitelman laativat oppilaan opettajat.** Suunnitelma on laadittava yhteistyössä oppilaan, oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan **ja tarvittaessa muiden oppilaan tuen toteutuksen kannalta tarvittavien asiantuntijoiden kanssa.”**

*OAJ esittää pykälän 1 momentiksi: ”Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuen on laadittava tuen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelman laativat oppilaan opettajat. **Oppilaan omat mielipiteet on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Oppilaan huoltajille tai muulle lailliselle edustajalle on annettava mahdollisuus osallistua oppilaan oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman laatimiseen.***

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että 20 d §:n 3 momentin mukainen opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten tai muiden asiantuntijoiden osallistuminen oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointiin on riittävää. Tämän vuoksi ei ole enää tarpeen, kuten *Vammaisfoorumi* ja *Näkövammaisten liitto* esittävät, että myös suunnitelman laadintaan osallistuisivat opettajien lisäksi muut asiantuntijat. Lisäksi ministeriö toteaa, että Näkövammaisten liiton ehdottama kirjaaminen ”Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi ja tuen toteutussuunnitelma -asiakirjaan” ei ole kannatettava. Kuten aiemmin todettu, asiakirjaa koskeva sääntely ei ole suositeltavaa ja siitä pitäisi päästä eroon. 20 e §:n 2 momentissa on lueteltu ne asiat, jotka suunnitelmasta on käytävä ilmi.

Näkövammaisten liitto esittää 20 e §:n 2 momentiksi seuraavaa: Suunnitelmasta on käytävä ilmi oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointiin **ja oppilaskohtaisista tukitoimista annettuun päätökseen** perustuvien tukitoimien toteuttaminen ja seuranta **sekä ja tuen ja sen toteuttamisen arviointi**. **Tuen ja sen toteuttamisen seurantaan ja arviointiin osallistuvat oppilaan opettajat, oppilas ja oppilaan huoltaja tai muun laillinen edustaja sekä tarvittavat muut asiantuntijat.**

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että esityksen mukaan arviointi ja suunnitelma edeltäisivät päätöstä. Näkövammaisten liiton näkemyksen mukaan arvion jälkeen tehtäisiin päätös ja vasta sen

jälkeen suunnitelma. Suunnitelmasta olisi käytävä ilmi päätökseen perustuvien tukitoimien toteuttaminen ja seuranta sekä tuen ja sen toteuttamisen arviointi. Tämä ei vastaisi esitystä. Ministeriö toteaa lisäksi, että esityksen malli: arvio-suunnitelma-päätös on saanut laajaa kannatusta ja sitä on pidetty tarkoituksenmukaisena.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että Näkövammaisten liiton ehdottamien tahojen osallistuminen tuen toteuttamisen seurantaan ei ole tarkoituksenmukaista. Muut asiantuntijat kuuluvat pääsääntöisesti opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisiin tai muiden sote-palvelujen piiriin. Osallistumisvelvoite tarkoittaisi muiden asiantuntijoiden tehtäväkuvan muuttamista tai velvoitteiden lisäämistä, sillä aiemmin muut asiantuntijat ovat osallistuneet tuen tarpeiden arvioimiseen, mutta eivät suunnitelman seurantaan ja arviointiin. Tämä ei ole mahdollista myöskään sillä perusteella, että tällaiseen työtehtävien lisäämiseen ei ole rahoitusta.

Näkövammaisten liitto esittää 20 e §:n 4 momentin muutosta seuraavasti: Opetushallitus määrää tarkemmin opetussuunnitelman perusteissa oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman sisällöstä **ja sen dokumentoinnissa käytettävästä asiakirjasta.**

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa ensinnäkin, että asiakirja -käsitettä ei yleensä enää käytetä lainsäädännössä. Asiakirja-käsitteen sijaan puhutaan yleensä tallennettavista tiedoista. Ministeriö katsoo, että Näkövammaisten liiton ehdottama lisäys momenttiin: ”dokumentoinnissa käytettävästä asiakirjasta” ei toisi lisäarvoa momentin sanamuotoon eikä sen sisältöön.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ei kannata OAJ:n, Näkövammaisten liiton ja Vammaisfoorumin esitystä 20 e §:n 1-2 ja 4 momentin muuttamista.

Tukea koskeva päätös, 20 f §

Näkövammaisten liitto esittää pykälään 20 f §:n 1 momenttiin muutosta: ”Opetuksen järjestäjän on tehtävä kirjallinen päätös 20 c §:ssä säädetyistä oppilaskohtaisista tukitoimista, 20 h §:ssä säädetystä perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta sekä 20 i §:ssä säädetystä opetuksen järjestämisestä oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai muu toimintakyvyn rajoite. Päätös on tehtävä 20 d §:ssä säädetyn arvioinnin mukaisesti, ilman aiheetonta viivytystä **ja kokonaisuudessaan hallintolain (434/2003) 7 luvun mukaisesti. Päätökseen on kirjattava oppilaalle myönnetyt tukitoimet ja niiden toteutustapa, oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä sekä mahdolliset 31 §:ssä tarkoitetut palvelut.**

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että hallintolain mukaisesta päätöksenteosta säädetään hallintolaissa. Lainsäädännön laatimisesta annettujen ohjeiden mukaan päällekkäistä sääntelyä on vältettävä ja sitä, että säännökset eivät saa myöskään olla ristiriidassa noudatettavien yleislakien kanssa. Tämä tarkoittaa sitä, että vaikka perusopetuslaissa ei ole erikseen pykälässä mainittu, että hallintolakia on noudatettava, velvoittaa se kuitenkin tukea koskevan päätöksen tekijää. / on sitä käytännössä noudatettava. Esimerkiksi ohjeistuksella ja koulutuksella voidaan opetuksen järjestäjän osaamista vahvistaa mm. päätöksentekoprosessin suhteen.

Pääsääntöinen opetusryhmä on sidottu oppilaskohtaiseen tukitoimeen, ja sen vuoksi sitä ei tarvitse erikseen Näkövammaisten liiton esittämässä tarkoituksessa päätöksessä mainita.

Pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa on seuraavasti: ”Hallintopäätöksen tekemisestä on säädetty hallintolaissa (434/2003). Hallintolain 6 luvussa säädetään asian selvittämisestä ja asianosaisen kuulemisesta. Lain 7 luvussa asian ratkaisemisesta. Hallintolain 34 §:n mukaan asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun. Kuulematta jättämisen tilanteista on säädetty pykälän 2 momentissa. Hallintolain 45 §:n mukaan päätös on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset. Päätös voidaan jättää perustelematta vain 45 §:n 2 momentissa säädetyissä tilanteissa. Hallintolain 35 §:ssä on säädetty päämiehen ja edunvalvojan tai huoltajan kuulemisesta. Perustuslain 6 §:n 3 momentin mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.”

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että hallintolain säännökset koskien päätöksen sisältöä ovat perusopetuslain näkökulmasta riittävät ja ministeriö ei kannata Näkövammaisten liiton muutosehdotusta 20 f §:n 1 momenttiin.

Näkövammaisten liitto esittää 20 f §:n uudeksi momentiksi: ”Päätös on tarkistettava perusopetuksen toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä, ja muuten oppilaan tuen tarpeen muuttuessa.”

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa on todettu seuraavasti: ”Päätöksen tarkistamisesta ei enää säädettäisi, mutta mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia, olisi myös päätöstä näiltä osin tarvittaessa muutettava tai tehtävä uusi tukea koskeva päätös.” Painopiste olisi siten esityksen mukaan oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuvissa muutoksissa, jotka laukaisevat päätöksen muutospaineen eikä toisin päin. Pykälän 20 e §:n 3 momentin perusteluissa on todettu, että suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyyttä on arvioitava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, mikä tarkoittaa sitä, että suunnitelmaa tarkistetaan, ei päätöstä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa lisäksi, että tuen toteuttaminen on tosiasiallista hallintotoimintaa, eli konkreettisia toimenpiteitä ja toimia, jotka kuvataan tarkemmin oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa. Lapsen etu edellyttää, että opettajat huomioivat päivittäisessä toiminnassa oppilaiden erilaiset tilanteet, yksilölliset erot ja osaamisen tasot. Tukea koskeva päätös on hallintopäätös, joka sisältää oppilaan asiassa annetun ratkaisun. Tukitoimien käytännön toteutustapa on siten tarkoituksenmukaista kuvata suunnitelmassa, ei päätöksessä, jota tarkistettaisiin silloin, jos oppilaan oikeuksiin eli tukeen on tarpeen tehdä muutoksia.

Helsingin kaupunki esittää, että tukea koskevan päätöksen yhteydessä on säädettävä päätöksen purkamisperusteista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että pedagoginen asiakirja, jonka toteutumista arvioidaan ja jota tarvittaessa muutetaan, on tukitoimia koskeva suunnitelma. 20 e §:n 3 momentissa säädettäisiin, että suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyyttä on arvioitava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, oppilaan tuen tarpeiden mukaiseksi. Tätä useammin suunnitelma on tarkistettava, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät. Mikäli katsotaan, ettei oppilas enää tarvitse oppilaskohtaisia tukitoimia, tehdään tämän mukaisesti muutos suunnitelmaan ja sen pohjalta tukea koskevaan päätökseen. Hallintopäätökseen liittyvistä menettelyistä säädetään hallintolaissa.

Edellä mainituilla perusteilla *Opetus- ja kulttuuriministeriö* ei kannata Näkövammaisten liiton eikä Helsingin kaupungin muutosesitystä.

Opetusryhmää koskeva sääntely, 20 g §

Kuntaliitto, sivistystoimialajohdon verkosto, Kuutoskunnat ja Helsingin kaupunki toteavat, että esitetyssä muodossa sääntely edellyttäisi huomattavasti enemmän uusien opetusryhmien perustamista ja kustannuksia, kuin esityksessä on arvioitu. *Kuntaliitto* ei kannata 20 g §:n 2 momentin mukaista ryhmäkokosäännöstä ja esittää säännöksen poistamista. Kuntaliiton mukaan kustannusvaikutukset ovat esityksessä alimitoitettuja.

Kuutoskaupunkien laskelmien mukaan kuutoskaupungeissa on yhteensä noin 1000 ryhmää, jossa on yli 5 oppilaskohtaista tukitoimea saavaa oppilasta. Käytännössä tämä tarkoittaa vähintään 250–500 lisäopettajaa. Kustannukset olisivat tällöin kuutoskaupungeissa yhteensä noin 15–30 miljoonaa euroa. *Kuutoskaupunkien* lausunnon mukaan hallituksen esitys jättää tulkinnanvaraa siihen, milloin oppilas saisi oppilaskohtaisia tukitoimia. *Sivista ry ja sivistystoimialajohdon verkosto* katsovat, että viiden oppilaan enimmäismäärään tilapäisen ylityksen enimmäiskesto tulisi laajentaa lukuvuoden ajaksi, sillä ei ole oppilaiden edun mukaista, jos ryhmiä jouduttaisiin muodostamaan uusiksi kesken lukuvuoden.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että mainittu 76 % nykyisistä tehostetun tuen oppilaista on hallituksen esityksessä laskennan lähtökohta kaikkia oppilaskohtaisia tukitoimia koskien. Viiden oppilaan enimmäismäärä ei hallituksen esityksessä määrity kuitenkaan kaikkien oppilaskohtaisia tukitoimia saavien oppilaiden mukaan, joten laskelmia ei tämän prosenttiarvion mukaan voi tehdä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että viiden oppilaan enimmäismäärään opetusryhmässä kuuluvat ne oppilaat, jotka saavat erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetusta pienryhmässä kokoaikaisesti yhden tai useamman oppiaineen osalta. Tämä oppilasjoukko on rajatumpi kuin kaikki oppilaskohtaisia tukitoimia saavat oppilaat. Viiden oppilaan enimmäismäärään voidaan arvioida lukeutuvan ensisijaisesti nykyiset erityisen tuen oppilaat, pois lukien kuitenkin ne erityisen tuen oppilaat, jotka opiskelevat kokoaikaisesti erityisluokalla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että hallituksen esityksessä esitetty arvio uusien opetusryhmien tarpeesta on keskimääräinen arvio koko maata koskien. Uusien opetusryhmien määrää ei voi nykytilanteesta suoraan johtaa. Hallituksen esityksen mukaan erityisopettajan opetusta saa jatkossa sekä ryhmäkohtaisena tukimuotona, että oppilaskohtaisesti osittain pienryhmässä tai kokonaan pienryhmässä. Esimerkiksi kaikki nykyisin osa-aikaista erityisopetusta saavat oppilaat eivät jatkossa välttämättä tarvitse oppilaskohtaisia tukitoimia, kun tuen tarpeeseen voidaan vastata ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla. Lähtökohtaisesti tukitoimien tarjoamisen ja niihin pohjautuvien opetusryhmien muodostamisen tulee perustua oppilaiden yksilöllisiin tuen tarpeisiin, ei nykyisiin tietoihin oppilasmääristä eri tuen tasoilla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetusta pienryhmässä saavien oppilaiden enimmäismäärän rajoittaminen viiteen oppilaaseen ei käytettävissä olevien tietojen perusteella ole mahdotonta toteuttaa. Esimerkiksi *Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi)* nostaa lausunnossaan esiin, että ”Eriyttäminen -arviointiin osallistuneilla luokan- tai aineenopettajilla oli opetusryhmässään keskimäärin kolme tehostetun tuen ja kaksi erityisen tuen

oppilasta. Tähän suhteutettuna lakiin kirjattu viisi oppilaskohtaista tukea saavaa oppilasta opettajaa kohden vaikuttaa suurelta.”

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa lisäksi, että viiden oppilaan enimmäismäärä koskee yhden opettajan opettamaa ryhmää. Opetuksen järjestäjällä on aina mahdollisuus muodostaa esim. kahden opettajan samanaikaisopetukseen perustuva ryhmä, jossa voi olla enemmän kuin 5 ko. oppilasta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että opetusryhmien muodostamista koskevalla sääntelyllä voitaisiin parantaa olennaisella tavalla tuen toteuttamista, opetuksen toteuttamista, oppimisen edellytyksiä sekä työrauhaa jokaisessa luokassa. Sääntely vahvistaisi lapsen edun mukaisuutta jokaisen oppilaan osalta parantamalla opettajien mahdollisuuksia huomioida oppilaiden yksilöllisiä tarpeita.

Sel.ry katsoo, että mikäli erityisopettajan osa-aikainen pienryhmäopetus on jatkossa hallituksen esityksen mukaisesti hallintopäätöksen vaatima tukitoimi, ja tätä tukea saavia oppilaita ei saa ryhmässä olla enempää kuin viisi, on uhkana lain toteutumatta jääminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö täsmentää, että oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan opetusta osittain pienryhmässä saavat oppilaat eivät kuulu ko. oppilasjoukkoon. Erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja osittain muun opetuksen yhteydessä vaihtelee todennäköisesti oppilaskohtaisesti paljonkin, ja ryhmien muodostaminen olisi käytännössä hyvin vaikeaa tai edellyttäisi jatkuvia muutoksia. Viiden oppilaan enimmäismäärään opetusryhmässä kuuluvat ne oppilaat, jotka saavat erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetusta pienryhmässä kokoaikaisesti yhden tai useamman oppiaineen osalta. Näillä oppilailla tuen tarve on vahvempaa ja jatkuvampaa ja siten ennakoitavissa. Tämä mahdollistaa opetusryhmien muodostamista koskien pysyvämpiä ratkaisuja, jolloin oppilaita ei tarvitse siirrellä ryhmästä toiseen kesken lukuvuoden.

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että tilapäinen poikkeaminen lukukauden ajan viiden oppilaan enimmäismäärästä on em. perusteella perusteltavissa. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että tilapäisen poikkeamisen kesto lukukauden ajan poissulkee mahdollisuuden, että tilapäinen enimmäismäärän ylitys jatkuisi lukuvuodesta toiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ei kannata opetusryhmien sääntelyn tilapäisen poikkeamisen laajentamista lukuvuoden ajaksi.

OAJ ja Imatran kaupunki toteavat, että pykälään sisältyvä ”erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetusta oppilaskohtaisena tukitoimena” -määritelmä vaatii tarkennusta. Lisäksi OAJ ehdottaa 20 g §:n 2 momentiksi muotoilua: ”Opetusryhmät muodostetaan siten, että yhden opettajan opettamassa perusopetuksen ryhmässä on enintään viisi oppilasta, jotka opiskelevat pääsääntöisesti erityisluokalla tai, joilla on päätös erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetuksesta oppilaskohtaisena tukitoimena,
1) joka koskee kyseistä oppiainetta, tai
2) jonka perusteena ovat laaja-alaiset oppimisvaikeudet, tai
3) jonka perusteena ovat keskittymisen, tarkkaavuuden, toiminnanohjauksen, sosiaalisen vuorovaikutuksen tai käyttäytymisen haasteet, tai
4) jonka perusteena on muu yleisopetuksen ryhmässä oppimista ja koulunkäyntiä vaikeuttava syy.

Viiden oppilaan enimmäismäärä voidaan ylittää yhdellä oppilaalla tilapäisesti enintään lukukauden ajan.”

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että OAJ:n ehdotus tukitoimen täsmentämisestä on aiheellinen, ja että 20 g §:n toiseen momenttiin olisi selkeyden vuoksi lisättävä erityisopettajan ja erityisluokanopettajan opetuksen yhteyteen käsite pienryhmä, jolloin se rajautuu selkeämmin viittaamaan 20 c §:ssä mainittua tukitoimea, jossa oppilas opiskelee yhden tai useamman oppiaineen pienryhmässä. Tämä oppilasjoukko on rajatumpi kuin kaikki oppilaskohtaisia tukitoimia saavat oppilaat, joihin arvioidaan lukeutuvan nykyiset erityisen tuen oppilaat sekä 76 % tehostetun tuen oppilaista. Erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetusta pienryhmässä saaviin oppilaisiin voidaan arvioida lukeutuvan nykyiset erityisen tuen oppilaat, pois lukien kuitenkin ne erityisen tuen oppilaat, jotka opiskelevat kokoaikaisesti erityisluokalla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että selkiytys olisi mahdollista tehdä opetusryhmien muodostamista koskevaan 20 g §:n 2 momenttiin seuraavasti (lisäys punaisella, poistettavat kohdat yliviivattu):

20 g §

Opetusryhmien muodostaminen

Opetusryhmät muodostetaan siten, että yhden opettajan opettamassa perusopetuksen ryhmässä on enintään viisi oppilasta, jotka saavat erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetusta pienryhmässä oppilaskohtaisena tukitoimena. Viiden oppilaan enimmäismäärä voidaan ylittää tilapäisesti.

Tämän myötä *opetus- ja kulttuuriministeriö* ehdottaa, että poistetaan myös ko. pykälän perusteluista viittaus kaikkia oppilaskohtaisia tukitoimia saavien oppilaiden määrään ja tarkennetaan perusteluita pykälään tehtyjen muutosten mukaisiksi.

20 g § perustelut, s. 85:

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin oppilaskohtaisia tukitoimia saavien oppilaiden määrästä opetusryhmässä. Ehdotuksen mukaan yleisopetuksen ryhmät muodostettaisiin siten, että yhden opettajan opettamassa perusopetuksen ryhmässä olisi enintään 5 oppilasta, jotka saavat erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä oppilaskohtaisena tukitoimena. Sääntely edellyttäisi erityisopettajan antamaa opetusta tarvitsevien oppilaiden määrän rajaamista opetusryhmiä muodostettaessa. Esityksessä on arvioitu, että kyseinen joukko muodostuisi nykyisistä niistä erityisen tuen oppilaista, jotka eivät opiskele ~~kokoaikaisissa pienryhmissä tai~~ erityis~~ryhmissä~~luokissa, sekä niistä tehostetun tuen oppilaista, jotka saavat jatkossa oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetusta pienryhmässä. ~~tällä hetkellä osa-aikaista erityisopetusta eli noin 76 prosenttia tehostettua tukea saavista oppilaista~~.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ei kannata muita *OAJ*:n esittämiä lisäyksiä; 20 §:n 2 momenttiin 1-4 kohdat ja 3 momentin lisäykset viiden oppilaan ylittäminen ”yhdellä oppilaalla” ”enintään lukukauden ajan”. Opetusryhmien muodostaminen voidaan tehdä oppilaan saaman oppilaskohtaisen tukitoimen perusteella, mutta ryhmien muodostaminen ei voi perustua suoraan oppilaan ominaisuuksiin tai oppimisen edellytyksiin.

Pykälien soveltuminen esiopetukseen

OAJ ry, Opetushallitus, Kuntaliitto, Professori Mari-Pauliina Vainikainen, Helsingin kaupunki, Imatran kaupunki ja Oulun kaupunki pitävät esityksen soveltamista esiopetukseen epäselvänä ja nostavat esiin käsitteellisen epäjatkuvuuden. Esiopetuksen osuus jää mainittujen lausunnonantajien mukaan lakiuudistuksessa esitetyllä muotoilulla liian epämääräiseksi. Ehdotetut säännökset ovat lausunnonantajien mukaan esiopetuksen näkökulmasta epäselviä johtuen mm. siitä, että esiopetusta järjestetään sekä koulujen että päiväkotien yhteydessä. Haastavana tilannetta pidetään myös siitä syystä, että esiopetuksen oppilaan kohdalla sovelletaan sekä varhaiskasvatuslakia että perusopetuslakia, mikäli oppilas osallistuu esiopetuksen lisäksi täydentävään varhaiskasvatukseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö huomauttaa, että esiopetukseen on sovellettava toiminnan toteuttamispaikasta riippumatta perusopetuslakia, ja toteaa, että näillä lainsäädäntömuutoksilla ei ratkaista esiopetuksen asemaa koulutusjärjestelmässä eikä kahden lainsäädännön soveltamista, mikäli oppilas osallistuu esiopetuksen lisäksi täydentävään varhaiskasvatukseen. Oppimisen tuen pykälien osalta jatkumoa esi- ja perusopetuksen välillä on pyritty rakentamaan parhaalla mahdollisella tavalla tukitoimien osalta. Esitys sisältää samanlaisia periaatteita tukitoimien järjestämisestä kuin varhaiskasvatuslakiin sisältyvät lapsen pedagogiset ja rakenteelliset tukimuodot sekä lapselle annettavat tukipalvelut. Käsitteellistä yhteneväisyyttä sisältyy etenkin erityisopettajan antamaan opetukseen. Esiopetuksen kannalta olennaiseen asiakirjakokonaisuuteen on muodostettu yhdenmukaisuutta varhaiskasvatuslaissa säädettyihin tuen asiakirjoihin siten, että perusopetuslain mukaisesti käytettäisiin yhtä suunnitelmaa sekä yhtä päätöstä. Asiakirjoista käytetään sekä varhaiskasvatuslaissa että perusopetuslaissa samankaltaisia käsitteitä: tuen tarpeen arviointi, päätös annettavista tukitoimista sekä suunnitelma tukitoimien toteuttamisesta. On kuitenkin todennäköistä, että varhaiskasvatuslakia on tarkasteltava mahdollisten päivitystarpeiden osalta perusopetuslain voimaantultua.

Lainvalmistelun taustalla on Oikeus oppia – Oppimisen tuen, lapsen tuen ja inkluusion edistämistoimia varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa valmistelleen työryhmän loppuraportti (OKM 2022:44) sekä työryhmän työn taustaksi tehdyt selvitykset, kyselyt ja kuulemiset. Työryhmän loppuraportin perusteella oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuutta on selkiytettävä. Nykyisessä perusopetuslaissa ei säädetä kolmesta tuen tasosta tai portaasta. Nykyisessä lainsäädännössä säädetään tehostetusta tuesta sekä erityisestä tuesta, ja lisäksi tukiopetuksesta ja osa-aikaisesta erityisopetuksesta tukimuotoina. Nk. kolmatta tuen tasoa, yleistä tukea koskeva ohjaus on tehty ainoastaan opetussuunnitelman perusteiden tasolla. Lainvalmistelussa pohdittiin kolmannen tuen tason säätämistä lailla, mutta koska tutkimus- ja selvitystiedon perusteella on selvää, että opetuksen järjestäjäkohtainen vaihtelu liittyy nimenomaan tuen tasoihin, todettiin, ettei kolmannen tuen tason määrittely edistä uudistuksen tavoitteita.

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että oppimisen tuen uudistaminen esitetyllä tavalla on ollut välttämätöntä suhteessa sille asetuille hallitusohjelman tavoitteille. Esityksessä on otettu huomioon edellä kuvatuilla tavoilla varhaiskasvatuslain säännöksiä ja periaatteita niin paljon kuin se on ollut mahdollista ilman, että olisi jouduttu tinkimään uudistukselle asetetuista tavoitteista. Esitykseen otetut käsitteet kuvaavat parhaiten esitettävän lakimuutosten tarkoitusta.

Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen, 20 h §

Opetushallitus nostaa esiin huolensa 20 h §:n 2 momentissa säädetyksi esitetyistä tavoitekokonaisuuksista. Opetushallitus toteaa, että tässä muodossaan laki ja sen perustelu muuttaisi merkittävästi nykyistä käytäntöä ja ns. oman opinto-ohjelman mukaan opiskelevien

oppilaiden mahdollisuutta edetä opinnoissaan joustavasti, koska esityksessä esitetään tavoitekokonaisuudet muodostettavan vuosiluokan tavoitteista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää Opetushallituksen esiin nostamaa huolta aiheellisena, jolloin pykälästä sekä sen perusteluista poistetaan sana vuosiluokan, ja muotoillaan momentin alkuosa vastaamaan tarkoitettua sääntelyä oppilaskohtaisesti muodostettavista erilaajuisista tavoitekokonaisuuksista.

20 h §:n 2 momentin uusi muotoiluehdotus punaisella ja poistettava teksti on yliviivattu:

20 h §

Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen

---

~~Opetussuunnitelman mukaisista tavoitteista voidaan poiketa muodostamalla vuosiluokan~~ Oppilaalle voidaan muodostaa opetussuunnitelman tavoitteista erilaajuisia tavoitekokonaisuuksia, joiden suorittaminen hyväksytysti on edellytyksenä opinnoissa etenemiseen kyseisessä oppiaineessa.

Pykälän 20 h perustelut, s. 86

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että ~~paikallisen opetussuunnitelman mukaisista tavoitteista voidaan oppilaskohtaisesti poiketa muodostamalla vuosiluokan~~ oppilaalle voidaan muodostaa paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista erilaajuisia tavoitekokonaisuuksia, joiden suorittaminen hyväksytysti on edellytyksenä opinnoissa etenemiseen kyseisessä oppiaineessa. Tavoitteiden muodostamisella kokonaisuuksittain tarkoitettaisiin voimassa olevan perusopetusasetuksen mukaista, nk. vuosiluokkiin sitomatonta opetusta ja opiskelua, jossa oppilas opiskelee hänelle laaditun suunnitelman mukaisesti vuosiluokittain määriteltyjen oppiaineiden oppimäärien sijaan. Oppilaalle laadittavassa suunnitelmassa muodostettaisiin opetuksen tavoitteista ja sisällöistä vuosiluokkakohtaisia tavoitteita ja sisältöjä laajempia tai suppeampia tavoitekokonaisuuksia oppilaan tarpeiden mukaan. Oppilas etenisi opinnoissaantavoitekokonaisuuksia suorittamalla siten, että niiden hyväksytysti suorittaminen olisi edellytyksenä etenemiselle. Tämä mahdollistaisi sekä vuosiluokan oppimäärää nopeammin, että hitaammin etenevän opiskelun. Oppilas voisi osallistua opetukseen vuosiluokittain etenevässä opetusryhmässä, mutta hänen opintonsa etenisivät vuosiluokittain määriteltyjen tavoitteiden sijaan erilaajuisina tavoitekokonaisuuksina. Sääntely koskisi oppilaskohtaista päätöstä opinnoissa etenemisestä.

Perustelut

Pykälän 2 momentista poistettaisiin sana vuosiluokan. Näin ollen se mahdollistaisi paremmin erilaajuisten tavoitekokonaisuuksien muodostamisen. Pykälän perusteluista poistettaisiin niin ikään sana vuosiluokan.

Perusopetuksen järjestäminen oppilaalle oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella, 20 i §

Näkövammaisten liitto vaatii lausunnossaan pykälän otsikon muuttamista muotoon opetuksen järjestäminen oppilaalle, jolla on vamma sairaus tai toimintakyvyn rajoite, koska pitää termiä ”oppimiskykyyn vaikuttava” leimaavana.

Helsingin kaupunki esittää, että 20 i §:ään lisättäisiin erittäin vaativaa hoitoa tai kuntoutusta tarvitsevat perusopetuksen oppilaat, esimerkiksi oppilaat rangaistuslaitoksissa tai suljetuissa hoitoyksiköissä, ja että pykälään tarkennetaan oppijan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen todentaminen lääketieteellisellä lausunnolla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että kyseisen pykälän on tarkoitus jatkossa toimia opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain (1705/2009) mukaisen lisärahoituksen perusteena. Uusi 20 i § liittyy myös pidennettyyn oppivelvollisuuteen (oppivelvollisuuslaki 1214/2020, 2 §) tehtävään uudistukseen. Nykyinen rahoituslain 29 § viittaa vaikeimmin kehitysvammaisiin sekä muihin kuin vaikeimmin kehitysvammaisiin pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleviin oppilaisiin eli oppilaisiin, joiden ei vammaisuuden tai sairauden vuoksi ole mahdollista saavuttaa perusopetukselle säädettyjä tavoitteita yhdeksässä vuodessa. Uuden pykälän otsikossa pyritään ilman diagnosoinnin edellytystä kuvaamaan sitä, kenelle opetusta tämän pykälän perusteella on tarkoitus järjestää. Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi, että kyseessä on oppimiskykyyn vaikuttava vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite silloin, kun se edellyttää oppivelvollisuuden varhentamista tai myöhemmin ilmetessään on sen laatuinen, että se varhaiskasvatuksen aikana olisi johtanut oppivelvollisuuden varhentamiseen. Edellä mainituilla perusteilla opetus- ja kulttuuriministeriö pitää sekä pykälän otsikointia että 20 d §:n (oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi) säännöskohtaisissa perusteluissa edellytettyjä moniammatillisen yhteistyön velvoitteita tarkoituksenmukaisina, eikä arvioi Näkövammaisten liiton tai Helsingin kaupungin muutosehdotusten aiheuttavan muutostarpeita.

Opetus- ja kulttuuriministeriö viittaa myös 20 i §:n säännöskohtaisiin perusteluihin, joissa todetaan, että sellainen pitkäaikaissairaus, joka ei vaikuta lapsen oppimiskykyyn, voidaan huomioida 20 b §:n mukaisilla oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä. Tällaisia ovat esimerkiksi 37 §:ssä säädettävällä tavalla riittävä määrä koulunkäyntiavustajia, jotka voivat tukea oppilasta koulunkäynnissä ja opetukseen osallistumisessa. Lisäksi nämä tarpeet voidaan perustelujen mukaan huomioida myös muilla järjestelyillä, joista ei tässä esityksessä säädetä erikseen ja tarvittavilla oppilaskohtaisilla tukitoimilla, joihin kuuluvat myös mm. tulkitsemis- ja avustajapalvelut.

Helsingin kaupunki vaatii täsmentämään esitykseen, miten varhennettu esiopetus 5-vuotiaalle lapselle eroaa varhaiskasvatuksessa annettavasta erityisestä tuesta ja mitä konkreettista lisätukea varhennettu esiopetus varhaiskasvatukseen verrattuna tuo lapselle.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa vastauksena Helsingin kaupungin ehdotukseen, että kyseessä on käsitemuutos, jossa **pidennetyn oppivelvollisuuden** käsite muutetaan **varhennetuksi oppivelvollisuudeksi.** Nykyiseen pidennetyn oppivelvollisuuden sisältöön ei esitetä muutoksia. Varhennettu oppivelvollisuus tarkoittaa sitä, että lapsen esiopetuksen alkamista varhennetaan ja hänen oppivelvollisuutensa alkaa vuotta säädettyä aikaisemmin (varhennettu oppivelvollisuus).

Opetus- ja kulttuuriministeriö viittaa esityksessä oleviin oppivelvollisuuslain 2 §:n säännöskohtaisiin perusteluihin, joiden mukaan oppivelvollisuuden varhentamiseen olisi samankaltaiset kriteerit kuin nykyisin pidennettyyn oppivelvollisuuteen: lapsella on oppimiskykyyn vaikuttavasta vammasta, sairaudesta tai toimintakyvyn rajoitteesta johtuva tarve saada lisäaikaa esi- ja perusopetuk-

selle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Näin lapsi saisi oikeuden esiopetukseen jo 5-vuotiaana. Jatkossa mainitun lain mukainen päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta toimisi myös opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 29 §:n mukaisten yksikköhintojen perusteena.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että esiopetus 5-vuotiaalle lapselle on perusopetuslain mukaista esiopetusta, ei varhaiskasvatuslain mukaista varhaiskasvatusta, jossa lapsi saa suunnitelmallista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Esiopetuksessa puolestaan noudatetaan esiopetuksen opetussuunnitelmaa, jonka tavoitteena on antaa lapselle valmiuksia ja taitoja, jotka tukevat hänen siirtymistään perusopetukseen eli koulupolulle. Varhennettua oppivelvollisuutta ei siten edellä mainituilla perusteilla suoraan voi rinnastaa varhaiskasvatuslain 3 a luvussa säädettyyn varhaiskasvatuksessa annettavaan tukeen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa siis, että esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa annettavassa erityisessä tuessa on kyse eri lainsäädännön alaisista asioista eikä tämä esitys edellytä muutoksia pykäliin.

Diabetesliitto toteaa lausunnossaan, että pitkäaikaissairauden huomioimista oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä tuetaan 20 i §:n säännöskohtaisissa perusteluissa, mutta toivoo sen lisäämistä lakiin esityksen perusteluissa esitettyjen periaatteiden mukaisesti.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että aiemmin kuvatuilla perusteluilla, johtuen tämän pykälän liittymisestä myös opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslakiin (1705/2009) sekä pidennetyn oppivelvollisuuden uudistamiseen, 20 i §:ssä säädetään opetuksen järjestämisestä oppilaalle nimenomaisesti oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella ja muissa 4 a luvun pykälissä oppilaiden käytettävissä olevista opetusjärjestelyistä, tukimuodoista ja tukitoimista. *Opetus- ja kulttuuriministeriö* yhtyy Näkövammaisten liiton näkemykseen siitä, ettei pitkäaikaissairaus välttämättä vaikuta oppilaan oppimiskykyyn, mutta edellä kuvatuilla perusteluilla oppimiskyky -käsitettä 20 i §:n otsikossa pidetään tarkoituksenmukaisena.

Opetuksen maksuttomuus 31 §

Näkövammaisten liitto ehdottaa lisäyksen 31 §:n 1 momenttiin: **”**Opetus ja sen edellyttämät oppikirjat ja muu oppimateriaali sekä työvälineet ja työaineet ovat oppilaalle maksuttomia. **Oppilaalla, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite sekä oppilaalla,** joka tarvitsee oppilaskohtaisia tukitoimia, on lisäksi oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä 39 §:n nojalla järjestettävät palvelut.”

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että pykälän sanamuoto ei sulje pois oppilasta, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite. Ministeriö katsoo, että Näkövammaisten liiton ehdotus päinvastoin rajaisi liikaa pykälän sanamuotoa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ei kannata 31 §:n 1 momenttiin ehdotettua muutosta.

Opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimukset

Oulun kaupunki ja *Helsingin kaupunki* esittävät, että asetusta opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (986/1998) tulee muuttaa siten, että erityisopettajan ja erityisluokanopettajan tehtävänimikkeet yhdistetään yhdeksi erityisopettajan tehtävänimikkeeksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että Oulun ja Helsingin kaupunkien esiin nostama esitys edellyttäisi työehtosopimusten tarkastelua, työmarkkinaosapuolten keskinäisiä neuvotteluja sekä vaatisi muutoksia erityisopettajien koulutukseen. Tällä esityksellä ei ole mahdollisuutta tehdä haluttuja muutoksia.

Rikoksilla oireilevien perusopetusikäisten oppilaiden oppivelvollisuuden suorittaminen rangaistuslaitoksessa

Helsingin kaupunki esittää, että oppimisen tuen lainsäädännössä tulee määritellä aiempaa yksityiskohtaisemmin, kuinka perusopetuksen oppivelvollisuuden suorittaminen rangaistuslaitoksessa on tarkoituksenmukaista järjestää, ja miltä osin oppivelvollisuuden suorittamisesta voidaan poiketa toimintaympäristö huomioiden.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että esityksen tarkoituksena on selkeyttää ja täsmentää esi- ja perusopetuksen oppilaan saaman tuen muotoja sekä vahvistaa varhaisia ja ennaltaehkäiseviä tuen muotoja. Esitetyn perusopetuslain 4 a luvun säännöksissä säädetään oppimisen ja koulunkäynnin tuesta ja perusopetuksen oppimäärästä poikkeamisesta, ei oppivelvollisuuden suorittamisesta erityisissä tilanteissa, jollaisena oppivelvollisuuden suorittamista rangaistuslaitoksessa voidaan pitää.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ei kannata Helsingin kaupungin esittämää muutosta oppimisen ja koulunkäynnin tukea koskeviin pykäliin.

Kotiopetus

Helsingin kaupunki esittää, että oppilaskohtaisia tukitoimia saava oppilas ei voisi jatkossa siirtyä kotiopetukseen, jos hänellä on rajattu oppimäärän sisältöjä ja opetuksen tavoitteita tai hänellä on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää aiheellisena Helsingin kaupungin esittämää huolta siitä, ettei ns. kotiopetuksessa oppivelvollisen oikeus opetukseen aina toteudu oppilaan tarpeiden mukaisesti, mikä ei ole oppilaan edun mukaista. *Opetus- ja kulttuuriministeriö* kuitenkin huomauttaa, että perusopetuslaki ei tunne kotiopetusta. Perusopetuslain 26 §: ssä säädetään oppivelvollisen velvollisuudesta osallistua perusopetuslain mukaisesti järjestettyyn perusopetukseen tai siitä, että oppivelvollisen on saatava perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot muulla tavalla. Tästä on kyse silloin, kun huoltaja ilmoittaa asuinkuntaa lapsen siirtymisestä opiskelemaan kotona.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että tässä hallituksen esityksessä ei esitetä muutoksia perusopetuslain 26 §: ään, jossa tästä asiasta säädetään, eikä Helsingin kaupungin esitys siten aiheuta muutoksia tukea koskeviin pykäliin.

Opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto

Helsingin kaupunki esittää, että opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto määriteltäisiin kansallisella tasolla, jotta tiedonsiirto yhtenevällä asiakirjalla ja hallintopäätöksellä yhdenmukaistuu ja selkiytyy kaikilla opetuksen järjestäjillä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että henkilötietojen salassapidosta ja käsittelystä säädetään perusopetuslain 40 § 2 momentissa. Siinä tarkoitettuina oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot arvioi HE 109/2009 vp:n mukaisesti opetuksen järjestäjä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto on oppilaskohtaista ja edellyttää siten tilannekohtaista arviota.

Käsitteiden määrittely

OAJ vaatii, että seuraavat käsitteet tulisi määritellä laissa*: säännöllinen tuki, riittävä, tukiopetus, pienryhmä, ainekohtainen pienryhmä, joustavan ryhmittelyn pienryhmä ja erityisluokka.*

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että käsitteiden tarkempaa määrittelyä ja niiden sisällöllistä kuvausta tehdään opetussuunnitelman perusteissa lainsäädännön mukaisesti. Käsitteiden määrittelyä tehdään myös osana opetus- ja koulutusalan terminologista sanastotyötä opetus- ja kulttuuriministeriön koordinoimana. Esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa kuvataan pykälässä säädettyä. Esimerkiksi yleiskielen käsitteet, kuten riittävä, tulevat määritellyiksi pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa. Jos käsitteet määriteltäisiin OAJ:n haluamalla tavalla, pitäisi käsitettä soveltaa aina samalla tavalla riippumatta kulloisenkin pykälän sisällöstä.

Uudistuksen voimaantulo

Kuntaliitto, Sivista, Kuutoskunnat, Vammaisjärjestöt sekä *lapsiasiainvaltuutettu* nostavat esiin huolen uudistuksen voimaantulon aikataulun tiukkuudesta.

Sivistystoimialajohdon verkosto, Kuutoskunnat, Helsingin kaupunki sekä Sivista ry esittävät, että ryhmäkoon rajausta koskevalle sääntelylle määriteltäisiin siirtymäaika 31.7.2026 saakka.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, hallitusohjelman mukaisesti tuen uudistus nähdään erittäin tärkeäksi, ja sen toteuttamiseen on kohdennettu lähes 100 miljoonaa euroa pysyvää rahoitusta. Uudistuksen toteuttamiseen on varattu resurssit osana valtion talousarvioehdotusta 2025. Sen mukaisesti uudistus rahoitetaan 1.8.2025 alkaen valtionosuuksina opetuksen järjestäjille. Rahoitusperuste muodostuu uusista velvoitteista, joihin myös opetusryhmien muodostamista koskeva sääntelyesitys sisältyy.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että oppilaskohtaisten tuen päätösten tarkistamiselle on esitetty aikaa 1.8.2026 saakka. Oppilaan oikeusturvan kannalta on tärkeää tehdä oppilaskohtaiset päätökset mahdollisimman pian uudistetun lainsäädännön mukaisesti. Päätösten tarkistamisen priorisointi voidaan tehdä siten, että huomioidaan ensin ne oppilaat, joiden tuen tarve on vahva ja tarvitsevat erityisopettajan tai erityisluokan opettajan opetusta pienryhmässä, ja näin ollen vaikuttavat viiden oppilaan enimmäismäärään opetusryhmissä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että uudistuksen käyttöönoton tukeen, tiedonkeruuseen ja seurantaan on varattu erillistä resurssia vuosille 2025–2027. Opetushallitus on jo käynnistänyt opetussuunnitelman perusteiden päivittämisen, jotta ne saadaan annettua heti lainsäädännön hyväksymisen jälkeen alkuvuodesta 2025. Opetus- ja kulttuuriministeriö järjestää valtakunnallisia koulutuksia heti lain hyväksymisen jälkeen tammi-helmikuussa 2025. Opetushallitus toteuttaa myös omalta osaltaan opetussuunnitelman perusteita koskevia koulutuksia uudistuksen toimeenpanon tueksi jo loppuvuodesta 2024 sekä koko kevään 2025.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kehittää parhaillaan oppimisen tukea koskevaa tilastotiedonkeruuta vastaamaan uudistettavaa lainsäädäntöä, jotta uudistuksen toteutumista voidaan seurata kansallisesti.

Muuhun lainsäädäntöön kuin perusopetuslakiin esitetyt muutostarpeet

OAJ vaatii, että **lukiolain** (HE 159/2024 vp) 28a § perusteluihin on lisättävä sama teksti kuin lain ammatillisesta koulutuksesta 63 § perusteluissa. ”**Kyse on erityispedagogisesta tuen arvioinnista, eikä se edellytä diagnoosia, lääkärin tms. asiantuntijalausuntoa, vaan havaitut erityisen tuen tarpeet riittävät tuen perusteeksi.”**

OAJ vaatii, että l**aki ammatillisesta koulutuksesta** (HE 161/2024 vp): oikeutta oppimisen tukeen on täsmennettävä perusteluiden lisäksi myös säädöstekstissä (lisäys lihavoitu). Oppimisen tuki on opettajan antamaa tukiopetusta, **kielellistä tukea, erityisopettajan antamaa tilapäistä erityisopetusta, opettajan tai erityisopettajan antamia opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja** sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta.

OAJ vaatii, että 63 § Opiskelijan poissaolot ja oppimisen tuki – pykälän perusteluihin on lisättävä sama teksti kuin mitä on Lukiolain 28a § perusteluissa. ”**Oppimisen tukea ei olisi suunnattu opiskelijoille, jotka omavalintaisten poissaolojen tai passiivisuuden vuoksi jäävät jälkeen opinnoissaan”.**

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että lukiolakiin ja ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin esitettävät muutokset eivät ole olleet lausunnolla tämän esityksen yhteydessä. Kyseiset OAJ:n esittämät muutokset käsitellään kyseisten lakien kohdalla erikseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön nostamat korjaustarpeet

46 §

Aikuisten perusopetus

Tässä pykälässä säädettyyn perusopetukseen voi osallistua sen jälkeen, kun 26 §:n 1 momentissa tarkoitettu perusopetuksen suorittaminen päättyy. Aikuisten perusopetukseen sovelletaan, mitä 2 §:ssä, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 9 §:n 1 momentissa, 10, 12–15, 18 a, 19 ja 20 §:ssä, ~~4 a luvussa~~, 21, 22 ja 29 §:ssä, 30 §:n 1 momentissa sekä 35, 37, 38, 40–42, 42 a–42 d, 43 ja 44 §:ssä säädetään. Opetus, oppikirjat ja muu oppimateriaali, työvälineet ja työaineet ovat opiskelijalle maksuttomia. Opetuksessa, joka on kunnan tai kuntayhtymän päätöksen taikka 7 §:ssä tarkoitettuun lupaan sisältyvän määräyksen perusteella järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti, opiskelijalla on oikeus maksuttomaan asumiseen sekä riittävään päivittäiseen maksuttomaan ruokailuun. Päätoimisissa opinnoissa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joina opetussuunnitelma edellyttää

opiskelijan läsnäoloa opetuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Opiskelijalle voidaan 36 §:n 1 momentissa säädetyillä perusteilla antaa kirjallinen varoitus tai opiskelija voidaan erottaa enintään yhdeksi vuodeksi. Oppivelvollinen voidaan kuitenkin erottaa oppilaitoksesta enintään kolmeksi kuukaudeksi. Oppivelvollisuuden suorittamisesta määräaikaisen erottamisen aikana säädetään oppivelvollisuuslain 8 §:ssä. Opiskelijalle, joka on täyttänyt 18 vuotta, opetetaan hänen valintansa mukaisesti joko uskontoa tai elämänkatsomustietoa.
— —

Perustelut

Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin tekninen virheen korjaus. Aikuisten perusopetukseen ei sovellettaisi 4 a lukua kuten virheellisesti pykälään on kirjattu.

Käännösvirhe

Hallituksen esityksen yleisperusteluissa kappaleessa: *2.2.1 Tuen toteutuspaikka ja perusopetuksen järjestämisen periaatteet.* Viimeisessä kappaleessa on käännöksessä virhe, se ei vastaa nyt suomenkielistä tekstiä. Ruotsinkielisessä pitäisi olla monikkomuoto ”elever” eikä ”elev” (korjaus punaisella):

Opetusryhmät

Oppivelvollisuuslain (1214/2020) 2 §:n 3 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa opetuksessa opetusryhmässä saa olla enintään kahdeksan oppilasta. Vaikeimmin kehitysvammaisista oppilaista muodostetussa opetusryhmässä saa olla kuitenkin enintään kuusi oppilasta. Jos **tässä momentissa tarkoitetuille oppilaille annetaan opetusta samassa ryhmässä** tai yhdessä niiden 2 momentissa tarkoitettujen oppilaiden kanssa, jotka saavat erityistä tukea, määräytyy opetusryhmän enimmäiskoko sen mukaisesti, minkälaista tukea saavia oppilaita ryhmässä on eniten. Jos tässä momentissa tarkoitetun oppilaan opetus annetaan yhdessä muiden kuin tässä tai 2 momentissa tarkoitettujen oppilaiden kanssa, saa opetusryhmässä olla enintään 20 oppilasta.

Medan den svenska översättningen lyder:

I undervisning som ges elever som omfattas av sådan förlängd läroplikt som avses i 2 § 3 mom. i läropliktslagen (1214/2020) får undervisningsgruppen omfatta högst åtta elever. En undervisningsgrupp som bildas av mycket gravt utvecklingsstörda elever får dock omfatta högst sex elever. Om undervisningen för **~~en sådan elev~~** **sådana elever** **som avses i detta moment ges i samma grupp** eller tillsammans med i 2 mom. avsedda elever som får särskilt stöd, bestäms maximistorleken på undervisningsgruppen enligt vilket slags stöd merparten av eleverna i gruppen får. Om undervisningen för en elev som avses i detta moment ges tillsammans med andra elever än sådana som avses i detta moment eller i 2 mom., får undervisningsgruppen omfatta högst 20 elever.